

Микола М. Толій

Сен=

тикет=

тальна

У К Р А Ї Н А

Nicholas M. Paley

SENTIMENTAL UKRAINE

(Sketches, Humor and Satire)

(In Ukrainian)

JULIAN SEREDIK PUBLISHER

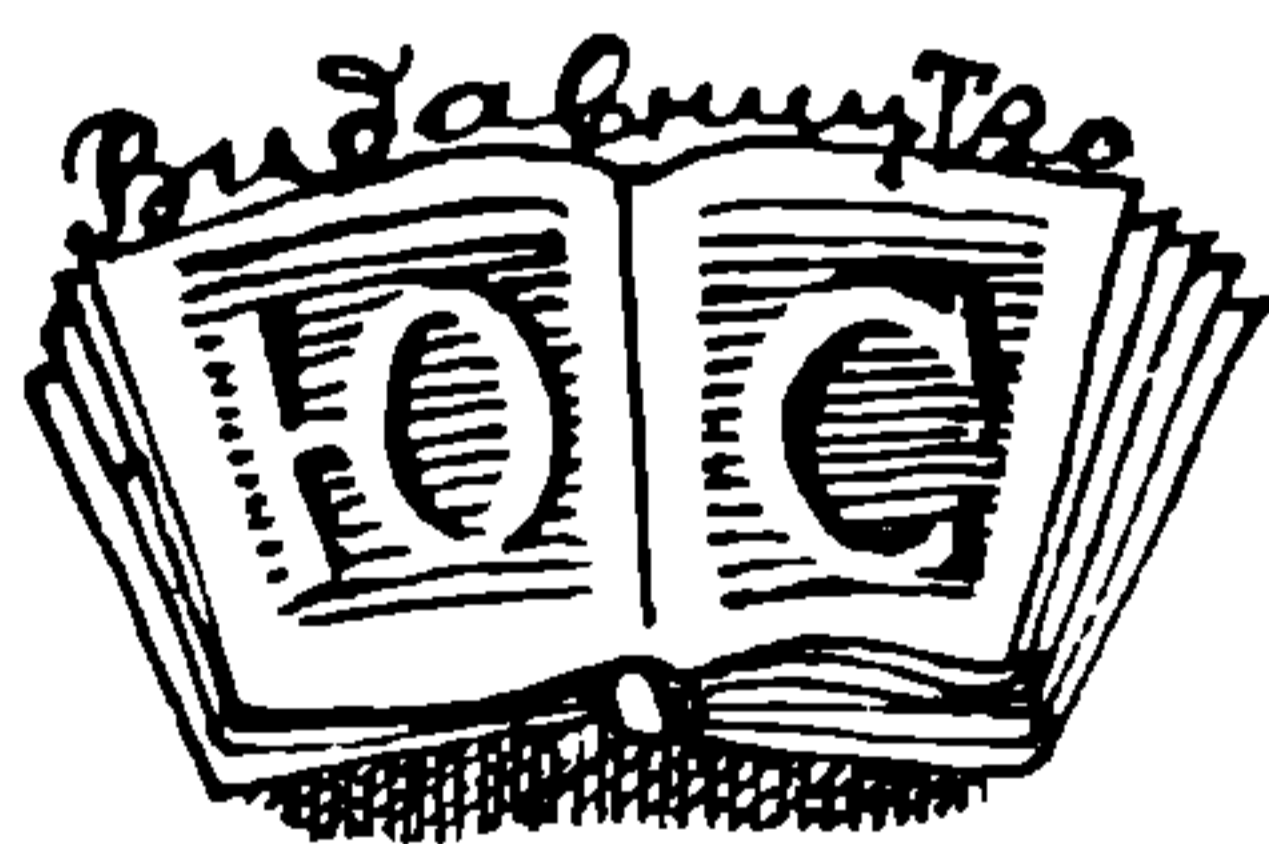

BUENOS AIRES — 1974

Микола М. Палій

СЕНТИМЕНТАЛЬНА УКРАЇНА

(Нариси, гумор і сатира).

ВИДАВНИЦТВО ЮЛІЯНА СЕРЕДЯКА

БУЕНОС-АЙРЕС — 1974

Тираж 1.000 примірників.

Обкладинка графіна Володимира Каплуна.

Copyright 1974 by the Publisher.

IMPRESO EN LA REP. ARGENTINA
PRINTED IN ARGENTINE

Мой
Незабывай
Дружески,
Мариини

Никола Мосташич

ПРО АВТОРА І ЙОГО ТВІР

Після того, як у нашому видавництві появилися друком переклади Миколи М. Палія «Життя Лазарка з Тормесу» та «Нова драма», до нас надійшли запитання від читачів, хто такий автор перекладів. Можливо, що й не всі, що їх це питання інтересувало писали до нас, тож тепер, випускаючи друком черговий твір Миколи М. Палія вважаємо за відповідне подати щось про автора та його збірку вражень (шкіців) і гуморесок, які автор назвав «Сентиментальна Україна».

Микола М. Палій народився в 1911 р. в Скалатщині, Західна Україна. Перші його спроби — вірш «Україні» і нарис «Великдень на Галицькій землі» — появилися друком в дитячому журналі «Наш Приятель» у Львові (1925 р.). Будучи вже в гімназії в Тернополі в 1930 р. він, разом з ред. Я. Олійником, випускає літературний тижневик «Сяйво», а згодом, переїхавши на даліше навчання до Малої Духовної Семінарії у Львові організує гурток молодих письменників і журналістів «Недея» і робить заходи видавати літературний журнал молодих. Та часи пацифікаційних акцій не сприяли випускові журналу, хоч матеріал до першого номера був скомплетований у редактора, що ним мав бути автор «Зеленої Євангелії» Богдан Ігор Антонич. Плани гуртка не були здійснені; сам Палій, що друкувався ще з тернопільських часів під псевдонімом Микола Гурко у тодішній пресі («Неділя», «Дзвони», «Напередодні», «Обрії» та «Дажбог») виїхав для продовжування студій закордон. Так наш автор опинився у Римі, де студіює медицину, яку закінчив в 1940 році. Крім своїх студій він працює над перекладами з романських авторів, співпрацює в українських газетах і журналах і підготовляє збірку оповідань п. н. «Надійні дні», що - -

через воєнні обставини — вийшла щопиш в 1949 році в Мюнхені. Виїзд за океан в 1940 році та нові умовини життя змушують Миколу Палія до того, що було душею його життя: до літератури. Він записується на студії романських мов і літератур (а спеціалізується в мові еспанській), які закінчив в 1943 році та став, мабуть, першим професором-українцем еспанської мови в Північній Америці. Зараз працює він в Білоїтському університеті (ЗСА) та з рамени цієї інституції виїжджає часто на мовознавчі студії в університетські центри і бібліотеки в Мехіко, Коста Ріку і Нікарагуа. В своїх поїздках він шукає слідів української людини в чужих краях, і це відзеркалив автор у своїх нарисах, що надруковані в цій збірці в підрозділі »Далекий передзвін«. Він постійний співробітник журналу »Мітла« і друкує в тому ж журналі (під псевдонімом »Гібурсіо«) свої гуморески, що ввійшли тепер у нововидану збірку. »Сентиментальна Україна« присвячена покійній Дружині Автора, яка була тою Музою, що часто давала йому наснагу до літературної творчости чи підказувала теми, які пізніше автор перетворював у гумореску чи нарис.

Новий твір Миколи М. Палія »Сентиментальна Україна« не є твором ні сенсаційним, ні твором, що їх називають у літературі »переломовим«; його зміст це тематика наших днів бачена з точки зору гумориста чи з точки погляду людини, що стужена за рідним і шукає слідів українського духа навіть там, де, здається, ніколи не могло тих слідів й бути. І в одному і в другому випадку підхід автора до заторкненої теми оригінальний і своєрідний, від нікого не наслідуваний. Автор не розтягає сюжет своєї гуморески чи нарису, але коротко, часто недосказаним реченням, обриває там, де читач повинен сам застановитися над питанням, як закінчиться розповідь. Такі вартости ставлять творчість автора на певний щабель, і ми впевнені в тому, що »Сентиментальна Україна« знайде шлях до читача, що стужений на чужині доброго українського друкованого слова.

Видавництво

І сміх, і гріх

СТАНЬТЕ ПРОФЕСОРОМ!

Після війни настав економічний добробут. А економічний добробут це така справа, що веде світ до поступу, а людей до нетерплячки. І живе наша людина з цією нетерплячкою, як в окропі. А все через оту вигоду й добробут, що кидають людиною як Марком по пеклі. З чоловіком то ще пів біди, а з жінкою то вже не дай, Боже. Їй не спиться і не їсться, її все щось муляє, непокоїть і невдоволяє. Раз їй бракує цього, а другий раз того; це застарє сьогодні, а те немодне завтра. І так без кінця. Прийде, наприклад, весна, а дружина візьметься за підбоки і до чоловіка:

— Капелюха мені треба. Такого то і такого.

— Та ж ти вибрала собі на свята, не один, а два,
— борониться нещасна жертва.

— Свята були святами, а тепер літо. Мода інакша.

— Алеж, жінко. . .

— Ах, ви неотеси. Ні смаку в вас, ні виrozumіння.

І піде. Піде і накупить таких то і таких, модних сказати б. І з крисами, і без крисів, і з дном, і без дна, і латаних, і діравих. А потім присяде, відпочине, передумає, візьметься за підбоки і до чоловіка:

— Як же мені вийти між людей? Все таке старе, зовсім не пасує до капелюха. Гу-гу, — розплачеться так жалісно і ревно, що аж за горло тисне.

І йде до міста, щоб щось допасувати до капелюха. А потім присяде, відпочине, передумає й успокоїться. А прийде повне літо, дружина вхопить за підбоки і знов до чоловіка:

— Авта нам треба.

— Авта? Та ж ми купили п'ять років тому. Славити Бога ще їде і всі колеса має.

— П'ять років тому... І договорися з таким бамбулою. І не соромно тобі може, що воно зовсім не пасує до мого капелюха, ні до торбинки, ні до сукні? А дивись, такий Гриць обсмиканий, а нове авто має. І сусід твій, і кум, і Гаврило. Всі мають. А ти? Я думала, що ти будеш паном. Де ж твоє сумління? Як мене повезеш в такій старій скрині? Гу-гу-гу, — заплаче знов такими ревними сльозами, що аж торішньою хворобою потрясає.

І чоловік, рад не рад, йде до міста, міняє старе доробало за останньої моди авто, і в хаті настає спокій. Чоловік навіть інакше почувається.

«Може воно так має бути», — виправдується сам перед собою.

І по цих трудах і видатках, радий зі свого рішення, купить собі солом'яного капелюха, щоб якимось допасуватись до нових обставин.

— О, тепер то ти статочний чоловік, — похвально защебече дружина. — Виглядаєш, як справжній професор.

— Я? Професор? Що, ти з глузду з'їхала?

— А чому би ні? Тобі пасує бути професором.

— Е, де вже такому затурканому, як мені, до професора рівнятись, — відбивається чоловік.

— Рівнятись, рівнятись! Що більше, ти навіть можеш ним стати.

— Та що тобі, жінко?

— Ти не щокай, а слухай, що я тобі скажу: ти можеш ним стати. То ж візьми собі це до голови, і стань професором!

— Алеж, жінко, я вже застарий до цього.

— Чим старший, тим ліпший. Більше поваги.

— Та ж до цього треба шкіл і науки.

— Ну і що? А дивись на Микиту Пискатого. Чим він був? Але як взявся до діла, то зараз інакшим став. Поїхав десь на місяць-два, трохи викопирсався, випростувався, опинився на якомусь Лорині та став шко-

лою провадити. Професором став. Дивися на нього: чистий, поважний, навіть окуляри носить. І в людей він професор, в громаді професор, в газетах професор. А ти?

— Та нехай йому й так, а мені..

— І ти ним можеш стати. Знаєш гласи, апостола вмієш прочитати.

— Та, ніби так.

— І чому б тобі не рівнятися з другими? Маєш нове авто. А мій капелюх, а моя сукня! Пасує ж мені так між люди вийти? І не соромно тобі замітачем бути? От, нещастя моє. Гу-гу-гу, — заплаче дружина з глибини свого серця.

— А леж, послухай..

— Послухай ти, і мовчи. Я тобі кажу, стань професором! А ні..

Зігнеться наш Закотихолява, скуляться, згорбиться і послухає. І зникне з дому на місяць-два, з'явиться потім в якомусь Мекадуні і стане професором. Співає, замітає, дзвонить, світить, свічки гасить, кадилом помажує.

— Оце професор! — хвалять одні.

— Оце постава! — додають другі.

— А голос у нього! Таких нам професорів! — підхоплюють інші.

І не втерпить навіть наша терпелива преса. Прийде день і напише грубими літерами: Професор Закотихолява це, професор Закотихолява те, професор Закотихолява тамте. І професор тут, і професор там, і професор переонтам. Професор від замітання, професор від диригування, професор від дякування, професор від торочитеревенів..

І навіщо нам школи? Купіть жінці капелюха і станьте професором!

НЕМА ТО ЯК КОЛИСЬ

Нарікає американська преса, а з нею й наша, іншонаціональна, на прикру недостачу лікарів. І то не від сьогодні. Населення рік за роком зростає, а лікарів не більше. А ті, що є, стали нам зовсім інакшими, недоступними: самі науковці, самі техніки, самі спеціалісти. Д-р Вадим Відгадайло, всеконсультор сезонних хворіб; д-р Тит Полатайко, спеціаліст нервового забурення жіночого піднебіння; д-р Марта Пшик, технічний витискач підколінних пухлин; д-р Гнат Мотовило, самотній дослідник наукових термінів ще досі невідкритих зараз. І так далі. А коли і знайдеться десь випадковий лікар загальних хворіб, то тільки і слави в тому, бо добитись до нього тяжче ніж до небесних воріт.

А колись, спитаєте, було інакше? Безперечно! Колись, бувало, вступив хтось до лікаря, зайшов з ним у розмову і всю свою біду йому розповів. А той, добряга, не тільки рану перев'язав і рецепту виписав, але ще й добрим словом його обдарував. І між лікарем і пацієнтом зав'язувалися такі тривкі приятельські відносини, що один не міг жити без другого. Так один одному помагали. От, хоч би навести, для прикладу, таку історію, що трапилася моему дядькові, Максимові Пелехатому, завязаному рибалці. Сталося раз так, що при чищенні риби влізла йому в палець паскудна риб'яча кістка і застрягла в ньому як осикова напасть. За ніч роздуло палець як ковбасу, і стало рвати. Рад, не рад, дядько Максим пішов до лікаря, д-ра Микити Стародуба. Той оглянув палець, обмацав злегка рану, поцмокав щось під носом, помастив пухлину якоюсь маззою, завинув її газом і сказав щирим, батьківським тоном:

— Прийдіть, Максиме, завтра.

Прийшов мій дядько на другий день, але не з порожніми руками: він приніс у торбині кілька штук свіжої риби. Д-р Стародуб, заскочений такою несподіванкою, не міг йому надякуватись. Потім знову оглянув палець, обмацав злегка рану, поцмокав собі під носом, помастив пухлину якоюсь маззю, завинув її газом і знов звернувся щирим, батьківським тоном:

— Прийдіть, Максиме, завтра.

Прийшов мій дядько на третій день, і все з рибою у торбині. Після вступної церемонії на буденні теми, історія з пальцем повторилася знову. Повторилася вона і на четвертий день, і на п'ятий. Але сталося так, що на третій тиждень заступав д-ра Стародуба його син, новоспечений лікар-практикант. Той оглянув палець, помастив якоюсь мастю, щось там пожолобав, взяв кліщики і раптово сіпнув, навіть ойкнути не було часу. Потім завинув палець газом і став чистити свої інструменти.

— Прийти завтра, пане докторе? — спитав дядько молодого практиканта.

— Не треба, — відповів той. — Я витягнув кістку, що вам ятрила палець, завинув рану, і за пару днів вона вам зовсім загоїться.

Розповідають стіни лікарської канцелярії, що повернувшись додому, д-р Стародуб розпитував свого сина про своїх пацієнтів в часі його відсутности.

— Ну, а як там Максим Пелехатий?

— Нічого. Я витягнув кістку, завинув рану і післав його додому.

— Ну, й дурний же ти, сину. Тепер ми втратили пацієнта, а з ним і свіжу рибу.

Таке то з молодими лікарями. І що вони розуміють у медицині? Нічого. Ні пляну, ні розсудку, ні терпеливості. Усе наскоро, якнебудь. Навіть пошани в них нема до пацієнтів. От зайшов, на моїх очах, до доктора Джона Фарнела один чоловік. Він увесь горів з нетерплячки, і як тільки його доктор спитав, як він себе сьогодні почуває, той старший віком пацієнт відповів скоро і радісно:

— Надзвичайно, докторе, надзвичайно. Я купив собі новий і найліпший слуховий апарат, так як ви мені приписали. Це досить коштовний прилад, але, він мені помагає знаменито.

— Що ви кажете! Справді? А якої він марки?

Врадуваний пацієнт підтягнув лівий рукав кабата і відповів:

— Пів до третьої, докторе, пів до третьої.

Не йнакше сталося з тою жінкою, що скаржила-ся на постійне погіршення її слуху.

— Дійшло вже до того, докторе, що я навіть свого власного кашлю більше не дочуваю.

Лікар вислухав її терпеливо і виписав їй рецепту.

— Чи це pomoже на мій слух, докторе?

— Ні, — відповів доктор, — але це pomoже вам кашляти голосніше.

І маєте: просто з моста. Як кажу: нема то як колись. Вступите, бувало, до лікаря, зайдете з ним в розмову і всю свою біду йому розкажете. А той не тільки вас терпеливо вислухає, але ще й рецепту вам випише і добрим словом вас обдарує. А ті молоді, що вони знають у медицині? Тільки ніби вас на гоцьки беруть.

— Зайшла я до канцелярії, — розповідала нам статочна пані Ксеня Голоп'ята, — і кажу йому: «болить мені, докторе, отут, коло горла, під бородою». А він, шибеник, не чекаючи кінця, перервав мені мову:

— Роздягніться, пані добродійко, а я зараз вернуся.

І зник за дверима.

— Що, він, думаю я, жартує собі з мене? Але, рада не рада, я розібралася й чекаю. Все ж таки він якийсь доктор і послухати треба. Сиджу і чекаю. А при тім метикую. За якийсь час відчинилися двері і в порозі з'явився доктор.

— Ви вже роздягнулися, пані? — запитав він.

— Я вже роздягнулася. А ви що, не завважили цього?

Як кажу: нема то як колись. Вступите, бувало, до лікаря, зайдете з ним в розмову. . .

ВІД ЩИРОГО СЕРЦЯ

Хтось колись сказав, що українці, це сентиментальні, перечулені люди. І добре він висловився. Бо ніхто так не сприймає фізичних, душевних і моральних зворушень, як ми. Значить, українська душа вистелена не якоюсь ватою чи м'якушкою, а справжнім проявом відчуття і глибокого сентименту.

Заметушиться, наприклад, щось у корчах, а ми зараз незнаному назустріч підходимо. Підходимо, реагуємо, заманюємо Заманюємо не так з цікавості чи обов'язку, як з чистого сентименту, щирого серця:

— Агов! Покажіться, вилізьте звідтам. Не бійтеся, ми українці.

І як це не помагає (бо прихована людина може взяти нас за жорстоких «ковст-гвардійців» адмірала Вільяма Елліса із судна «Виджилент»), тоді ми беремося на способи: наставляємо їй добре насичену в доброму сосі заяву, маніфест або звернення високого змісту («Зазнайомившись з вашими політичними аспіраціями, ми автентичні автохтони такої-то землі, керуючись почуттям гуманності, рішили стати в вашій обороні...») і делікатно поводимо цим документом, як вудженою ковбасою, попід ніс нещасної жертви. Як приємний запах починає крутити нюховими нервами й людина починає виявляти до нас зацікавлення, тоді ми дзвонимо, скажімо, до знавців людських вальорів у якомусь там Нівюрку і ставимо справу просто з моста:

— Палітурний клюб?

— Є-є.

— Людина тут у небезпеці. Шукаємо контактів, помочі.

— Ага. А має вона якесь літературне сяйво? Наукові познаки надгудсонських собікадильних поетів?

— Яке там сяйво і які там позначки! От, перелякана людина.

— В такому разі зверніться до кагалу «Слава». За що ви нас маєте, за якусь там глуху провінцію?

Провінцію? Де там, шановні мислителі! Ми чим іншим перечулюємося: малими і великими справами сірої людини, і то не з обов'язку, а так, від щирого серця. Наприклад, вискочить там якийсь Панько з конопель, а ми зараз на ноги: Солідаризуємося! Виступить якесь Товариство за Краще Квашення Одноцентиметрових Огірків, а ми зараз до преси: Привіт, вам, квасярі!

ЛЮБИТЕЛІ УКРАЇНСЬКИХ КВАШЕНИХ ОГІРКІВ

патріотично підтримують працю Т-ва Кращого Квашення Одноцентиметрових Огірків і ставляться позитивно до участі в запланованій

М А Н І Ф Е С Т А Ц І Я

що відбудеться біля наквашених бочок 10-го липня у вечірніх годинах, і до масової участі. . . і т. д.

П і д п и с а л и :

- 150 смакунів квашених огірків,
- 7 шинкарів.
- 2 претиалькогольники, і
- 5 вагітних жінок.

Люди вразливі на патріотичні справи реагують не менш ефективно на прояви нашого життя. Реагують вони фронтом, самостійно, або комбіновано. Звичайно, реагувати комбіновано вигідніше, бо таким способом одиниці мають нагоду сказати щось про себе. Наприклад (чвертьсторінкове оголошення):

З нагоди вже традиційного

ДРУГОГО ЗЛЕТУ

Українського Розмашного Т-ва «Крилаті Бузьки»

ми, нижче підписані відпоручники Старих Гнізд на
Наших Стодолах, солідаризуємося... і т. д.

За Управу УРТБК:

Д-р Гриць Саламаха, голова

(кол. радник Високого Суду Низької Округи в Низькім [не мішати з Неським], а тепер кандидат на гол. предсідника Великого Природного Союзу [голосуйте тільки на мене];

Інж. Максим Мотовило, секретар

(кресляр-архітект і будівничий некривих доріг на два і пів авта, і плитких мостів із цементу — бо тепер з дерева вже не роблять) [кличте тільки мене по лінії АХЯ, додатк. тел. 12].

Бувають ще інші перечулені люди: одиниці. І вони реагують сентиментально на всякі okazji і при всяких нагодах. От, побираються молодята, а вони вже оголошуються в газетах з патріотичного обов'язку, від щирого серця. «Замість особистих побажань з нагоди... складаю 1 (одного) доляра на Український Стіл Варвари і кличу до такої ж щирої жертвенности таких патріотів...» І тут слідує листа двадцять п'ять вибраних імен. Або: «Щоб утривалити славному пам'яті по Петрові Шкаралупі, що... ми, вірні його... складаємо на фонд «Наша Потреба»:

Панько Хляпка ..... 15 ц.

Іван Пришва ..... 41 ц.

Митро Сливка ..... 95 ц.

Р а з о м: ..... 1 дол. 61 ц.

Хтось колись сказав, що українці це сентиментальні, перечулені люди. І добре сказав. Бо ніхто так не сприймає фізичних, душевних і моральних зворушень, як ми.

ЗА ЛІТЕРУ «Г»

Забанував письменник Борис Антоненко-Давидович за буквою «Г» і поскаржився, з цього приводу, читачам «Літературної України» (88, 4. XI 1969), статтею «Літера, за якою тужать». Мовляв, «ліквідація літери «г» не спростила нашого правопису і не полегшила читання й писання, як того може й хотіли реформатори, а навпаки, ускладнила можливість легко зрозуміти написане». При цьому автор наводить ряд труднощів, що на них натрапляють письменники й перекладачі художньої літератури, а смертельні люди зокрема. До цієї останньої групи він наводить ще й мороку з написанням українських прізвищ, які мають звук «г» на початку, або в середині цих слів.

«Доконечна й нагальна потреба відновити в нашому алфавіті цю скасовану літеру, — кінчає автор, — зрозуміла для всіх.» І хоча стаття Бориса Антоненка-Давидовича друкувалася «порядком обговорення», то охочих до дискусії не знайшлося. А шкода. Бо цікаво було б знати, як завважає автор, «чи збереглася особлива вимова твердого, або проривного «г», що колись позначалося скремим знаком (як літера «Г» з хвостиком угору) у словах типу **грунт, гудзик, гелгати...**» Вимовляти ж з літери «г» слова, що мають в собі твердий звук «г» було б смішним і трагічним. Бо коли «гніт» називався **гнотом**, а «гзимс» якимсь **гзимсом**? Чи не була б це зумисна і злобна образа їхніх гатунків? Бо гніт буде завжди гнотом, а гзимс гзимсом доки в них буде звучати мужній звук літери «г». Так, «гніт» і «гзимс», а не якийсь там млявий і зам'якушений **гніт** чи **гзимс**. Або слово «гуля». Кому воно неясне? Набити комусь «гулю» — справа мужня, проста і зрозуміла: як горіх, як яйце, як кулак. А набити комусь **гулю**, — що це таке? Це так, як би назвати «гніпа» **гніпом**, а

«гнуса» **гнутом**. В чім тут образа? Навіть звучить не-патріотично!

Тому не диво, що до голосу автора підсоветської газети прилучилася одна з наших наукових академій шумним мітингом і високопатріотичним комунікатом. І добре зробила. Бо справа знаку «г» це не якесь там собі загумінкове негодування, а стихійний національний бунт. Бунт проти скасування критичної літери нашої азбуки. Бунт, що пахне народним гнівом, і, хто зна, чи не народнім конфліктом. Я був на цьому протестаційному вічі і признаюся, що такого зацікавлення українською справою я ще не бачив.

— Шановна громадо, — почав голова академії, — українська справа стоїть на грані великих потрясень. Як вам відомо, письменник Борис Антоненко-Давидович виступив в «Літературній Україні» в обороні скасованої літери «г» і висунув домагання, щоб цю критичну букву відновити в нашому алфавіті (довгі оплески). І хоч його скаргу друкують «порядком обговорення», прсте в обороні висунених аргументів, з відомих причин. ніхто не виступив. Тому цей обов'язок спадає на нас, вільних українців у вільному світі. Можливо, на перший погляд, це справа малої ваги. Але коли приглянутися їй ближче, то воно так не є. Це справа загально-національного значення з міжнародніми комплікаціями. Нас однаково турбує написання українських слів із звуком «г» і правопис чужоземних слів та прізвищ з твердою вимовою згаданої літери. Не смішно бо нам виглядає називати «гвалт» **гвалтом**, «гуму» **гумою**, а «гедз» **гедзом**? А хто з Гегалів хоче стати **Гегалом**, а з Галаганів **Галаганом**?

— Добре кажете, пане президенте, — обізався хтось із публіки, — добре кажете. Домашні справи, то ще пів біди. Але як поладити справу міжнароднього значення? Візьмім отаке невинне слівце, як «гуляш». Гуляш, панове, гуляш! Доки гуляш буде гуляшом, доти в ньому буде зміст і спокій. А **гуляш**? Чи ви знаєте, що може викликати слово **гуляш**? Малярський протест. Невдоволення. Реакцію. А може й спротив, бунт,

інтервенцію, репресії. Чи ви хочете, щоб нас товкли там через гуляш? Тож треба нам, панове, постояти не тільки за «гуляш» і за літеру «г», а й за долю наших братів у Мадярщині.

— Або візьмим таке слово, як «гралі», — обізвав-ся ще один із присутніх. — Відколи гралі були гра-лями, то в них все були честь і гідність того гатунку. Не якісь там беззубі гралі, а оті традиційні, шляхетні і зубчасті гралі писані літерою «г». І то не лише гралі українські, а й сусідські, польські, міжнародні. Гралі нас еднають, панове, гралі. Тож станьмо в обороні скасованої букви «г»!

— Якщо ви хочете якогось діла, — перервав тут голова академії, — то треба нам, панове, в цій справі звернутися особним маніфестом до Об'єднаних Націй.

І на другий день появилася в пресі комунікат та-кого змісту:

Достойний Секретар ООН

Будинок ООН

Нью-Йорк, Нью-Йорк

Достойний Пане Секретарю:

В «Літературній Україні» появилася стаття письменника Антоненка-Давидовича в обороні скасованої літери «г». І хоч стаття друкувалася «порядком обговорення», проте, з відомих причин, голосів в її обороні не було. З огляду на ці недопускарні практики, ми вільні українці у вільному світі, об'єднані в Науковій Академії, почуваємося до обов'язку стати в обороні прав наших братів — їх бажань відновити скасовану літеру «г». Брак цього знаку в нашій азбуці може викликати домашні клопоти в писанні деяких слів (гуля, гніт, гзімс, гніп, і т. д.), а також привести до небажаних міжнародних конфліктів. Наприклад, слово гуляш (зам. гуляш) може викликати малярське невдоволення і репресії супроти українців, що згодом може довести до мілітарного міжнародного конфлікту.

Стоїмо теж в обороні гідности слова «гралі», чес-

ного інструменту, без якого не може обійтися жодна нація. Як бачите, це справа світової ваги. Тому слово **гралі** було б немилосердною зневагою для цього гатунку різничого знаряддя.

Віримо, Достойний Пана Секретарю, що Ви станете в нашій обороні і зробите все, щоб нам було відновлено скасовану літеру »г«. Своєю інтервенцією Ви не тільки запровадите порядок в нашому правописі, але також причинетеся до стабілізації миру і згоди східної Європи.

З глибокою пошаною,

Митро С. Газда (в. р.)

г о л о в а

Української Наукової Академії.

— А якого вислідку ви сподіваєтеся з цього комунікату? — спитав я якомсь головою академії.

— Про це ще вчасне говорити, — відповів той, задумуючись. — Але я певен, що Об'єднані Нації поставляться прихильно до нашого маніфесту. Бо вони свідомі, що наш «ганок» це ганок, а не **ганок**, і що гуси «гегають», а не **гегають**. Об'єднані Нації є проти писаного і мовного замішання, і не хочуть, щоб котромусь із нас сталося таке, як тому пресвітеріянцеві, що опинився на одному мітингу.

— Не розумію. Що йому трапилося?

— Сталось так, що на одному мітингу кожний прихвильний мав написати на листку своє віровизнання. Один з них написав **баптист**.

— Я думав, що ви пресвітеріянець, — відмітив його сусід.

— Та я ним є, — відповів той, — але я не знав, як написати «пресвітеріянець».

— Чому ж ви, в такому разі, не написали тільки літеру **П**?

— Я так і думав, але я боявся, що всі будуть думати, що я є **пископал**.

Як не як, за Об'єднаними Націями останнє і рішальнє слово

ПАТРІОТИЧНІ ЧИТАЧІ

Нема ніде на світі таких запопадливих читачів, як у нас. Як зарветься якийсь там чолов'яга до сонника, то так ним крутить, так ним обертає, так його видзьобує, що ледве з нього клапті лишаться. Така в нашого читача нетерпеливість до читання. З любови до друкованого слова, значить. З пошанівку до своєї рідної книжки. І з сонником він ходить, спить, їсть і на збори ходить.

— Та чому ви, Микито, не купите собі вже щось культурніше? Повість, оповідання, поезії, — питають його знайомі.

— Добре радите. Та коли б тільки в них писали так цікаво, як в сонниках!

Не згадувати вже про пресу. Появиться десь новий часопис, а наш земляк уже й пише:

«Панове, посилайте мені свою газету. Я роздивлюся, а там уже якось з вами розражуюся».

І читає. Тиждень, два, місяць. І насолоджується. І так завзято тієї газети тримається, так пильно з неї все видзьобує, що аж нудь бере.

— Пане Шуркало, — запитують нарешті видавці свого читача, — а як там з вашою передплатою?

— Що? То ви мені не довіряєте? — ображується той. — Та ж я в краю, не забудьте, газдою був. До читальні ходив. І піддячим помагав.

І пише їм, від образи, листа.

«Не посилайте мені більше вашої газети, коли ви такі. Вона і так мені не подобається».

І, як запопадливий читач, випише собі другу:

«Панове, посилайте мені свою газету. Я роздивлюся, а там вже якось з вами розражуюся».

І читає. Читає і насолоджується. Тиждень, місяць, два. А там, по якомусь часі, з газети й запитують:

«Пане Шуркало. . .»

— Патріоти, га? — ображується Шуркало. — Сякі й такі ви. Та я вас із краю знаю. . .

І так далі. За рік-два перейде такий Шуркало всі газети й вертається назад туди, де зачав уперше.

— Бідна наша преса, — скаржитися з партіотизму такий Рихтельний, — бідна вона. Ні сторінок, ні накладу. Не доросли наші.

— Правду кажете, — потакують інші рихтельники. — Візьміть, наприклад, таку «Громаду». Що в ній є? Пожалься, Боже! Перестаріла політика, кілометрові статті і самохвальба.

І серце крається від щирого бідкання над українською пресою. Значить, є читачі, патріоти, і в місяць преси йдете до людей доброї волі. З патріотизму.

— Пане Рихтельний, може б ви так передплатили собі «Раду», або «Слово».

— Та я б і теє, бо то своя справа, але, знаєте, я тепер якось без праці. . . Нема звідки. . .

— То може хоч на пресу. Доляра, два.

— Та воно б і не зле, біда лише з тими зеленими. Хіба цього кводра. Але напишіть ясно, щоб грубо надрукували.

Бувають в нас і ревні, щирі читачі. Аж серце від них радується У них і книги, і часописи.

— Видно, передплачуєте багато, добродію Мацьку.

— Та, і так, і ні. Ми ще якось не улаштувалися. Але нам, покищо, приносить сусідський син.

Люблять наші люди читати. Своє, значить. Як зарве хтось якийсь там передпотопний листок, то так ним крутить, як швець шкірою. І не викине. Молоко кисле ним накрие, а не викине. Такий в нього патріотизм до рідного друкованого слова.

СЕНТИМЕНТАЛЬНА УКРАЇНА

Якось під вечір задзвонив телефон.

— Гело?

— А-а, то ви, краяне? — почувся повний голос з того кінця трубки. — Я так і пізнав вас по голосі.

— Добре кажете. А що в вас на думці? Що вас турбує?

— Турбує? Хорони, Господи. Я хотів вас до себе на ферму в гості запросити, на родинний пікнік.

— Що за романтична думка! Скільки в ній патріотизму!

— Забудьте! Приїжджайте на другу Матку Божу.

І хто подумав би відказатись від такої рідкісної нагоди? Особливо коли на таку гостину просить ніхто інший, а сам Петро Макогон! Не якийсь там сирій, заточений, на качалку схожий чолов'яга, а наш шанобливий газда, статечна людина і наскрізь козацьким духом прошитий український Макогон. Бо таким я його собі чомусь уявляю, а не інакшим: Макогон, що зумів стати на ноги і всі широкі «вести» собою прославити. А його історія мусіла б бути подібна до історії інших Макогонів, прототипів українських: ферма, праця від зорі до зорі, а при вечірньому світлі домашня школа для дітей. Звичайно, як на відлюдді. Не повезеш бо дитини сто миль від себе десь у парохію букваря розбирати. Ах, ця домашня, патріотична школа! Скільки в ній людського вкладу, скільки в ній романтизму!

Бувало, уявляю собі (бо як інакше могло б бути?), зайдеш до таких Макогонів в гостину, а вони так і назустріч тобі до ніг припадають:

— Щасливі, що приїхали! Хоч наслухаємося українського слова!

— А це наші діти: Івась, Михайлик, Стефанія і Василь... З правдивих Макогонів!

— А наш Василь, наймолодший, уже на скрипці,

знаєте, грає. А як він гарно пісні українські співає! Ану, Васильку. . .

Із серцем схвильованим такою романтичною мрією вибираюся в дорогу. На фарму! По дорозі відживають картини вчорашнього, затерті в пам'яті місця стають свіжі й дійсні: ті самі люди, ті самі фермерські стежки і заїзди, ті самі дороги й доріжки, ті самі гірки і пагорбки зарослі густою зеленню. Тільки від часу й суворої негоди полиняли самотні ворота і похилені поштові скриньки з роззявленим ротом. А на них заледве видніють порохом і стариною присипані літери колись відважних завойовників «вестів»: Раян, Мекантайр, Ебис, О'Гігінс. Але нетерпеливі мої очі шукають чогось іншого: ось за тим закутком так і вискочить зненацька із-за клапатої зелені табличка з написом «Макогон». Як це місце змінилося за половину одної генерації! Стежки стали дорогами, дуби покрилися кріслатим верхів'ям, а скромна табличка несподівано виросла в крикливе сталеве страхіття. . . «Мек О'Гон! Господи! Дивлюсь і очам не вірю. Невже. . . Але ні, я таки на місці, ось — авта, люди, рух, голоси. Заїжджаю і розглядаюся.

— Ах, краєне мій, яка радість! — почувся знаний мені вже чоловічий голос.

— Радість? Яка тут радість? Мек О'Гон! Як це пояснити?

— Марниця! Не переймайтеся так дуже, мій краєне, — став заспокоювати мене господар.

— Але ж де ж тут патріотизм, українство?

— Ви думаете, що патріотизм тільки в буквах, в «шильдах», у вивісках? Не будьте наївні. Патріотизм не має нічого спільного з обставинами. Зрештою, не всім догодити. Підросли ось діти, та й інакше думають. Тату, кажуть, трудно вимовляти, а ще гірше писати. І що вдієш? В чім тут зрада? Аби душа була щира!

— Все ж таки Мек О'Гон не Макогон!

— Ба-ба-ба, не Макогон. А у вас є діти? Але навіть вам так перейматись? Ліпше знайомтесь. Мамо, а заклич-но там наших козаків.

З'явилися козаки і зав'язалася бесіда.

— А це наші діти: Джан, Майко, Стела, Волтер. . .

— Волтер?

— Це той, що на скрипці грав, Василем тоді був, пам'ятаєте?

«Що за менажерія слів!» — скрикнув у мені придушений спротив.

— Не будьте дів'яком, — пробував хтось переймати мої думки; — «Волтер» якось зручніше між людьми. . .

— Але вірте мені, — став ніяково оправдуватись господар, — він від свого не відцурався. Волтер, ану заграй щось панові. Заспівай щось по-нашому. З тих, що ти навчився.

— А він так гарно по-нашому співає, — запевняли другі. — То так романтично. . .

За хвилину молодий парубок затрумкав по струнах, затерликав смиком, хитро підсміхнувся і затягнув шепеляво:

Навалили мама касі,
Цасником зате-елли,
Як си тато попоїли
Ас нохи заде-елли.

— А то збиточник з тебе, Василю, — скоро перебила мати.

— Ну, й козак. А чи я вам не говорив правди? — реготався господар.

«Ах, та домашня школа! Скільки в ній патріотизму!» — переконував мене знову мій придушений спротив.

А тим часом заграла музика і розсипалися люди під відгомін голосних сміхів і різнотонних «гав-ду-ю-ду». А далі, під осінній сутінок пустилися у конвульсійний танок різні Блейки, Тейлори, Бойди, а за ними й нащадки українських Макогонів, чи пак, Мек О'Гонів. . . Мабуть, останні нащадки сентиментальної України.

СВОЄНІЗАЦІЯ

Приїхав наш чоловік до стейтів, примістився, розглянувся, роздивився, рознюхався і сплюнув:

— Тьху! То така тут Україна? Хі, нічого не второпаю.

— А що вам так докучає? — питають люди.

— Питаєте, що? А дивіться. Сидить один на істах, другий на вестах, а ще інший на лейках. А від майни, де крутять вільбарамми, до сузівки на кицкилях, теж не близько. Так, як від Цікака до Мікізраку, а може й далі. І шукайте їх. І договоріться з ними.

— Та, правду, ніби, кажете. Але, при чому тут Україна?

— Гм, при чому. Ось стрічаюся з одним, а він «гелов» до мене; вітаюся з другим, а він «гавдуюду» мені суне; прощаюся з іншим, а той «байбай» мені устами плеще, і ще пальцями так перебирає, як на струнах.

— Попривикали, знаєте. Бо, як то кажуть, що край, то обичай.

— Край, обичай... А українізація? — обурюється наш земляк, шукаючи виходу з аргументу.

І зайде він до якогось славного міста, де наші патріоти не переводяться, і поставить справу рубом:

— Панове, де ж та наша українізація? Час би про неї написати!

— Та ми вже про неї писали, і ще пишемо, — оправдується політичний патріярх, поклюпуючи закатареними очима. — Ви знаєте, ми так патріотично підходимо до справи...

— По вас так і пізнати.

— Пишемо, знаєте, маніфести і відозви, кілометрові статті, безконечні дописи, в яких підкаджуємо

своїм прихильникам. Правда, це трохи нудне, але дуже патріотичне. Бо говорити про своє, значить своєнізувати. . .

— Це, ніби, не зле, але вам би більше лицем до людей. . .

— Добре кажете. Ми вже й туди помалу чимчикуємо. Ми вже навіть українізованими каміксами при-манюємо людей. Треба якось штукувати цю своєнізацію, втративши старі бази.

— Які бази?

— Гм, які. Та колись ми тут мали Січі, Луги, за-гони. Одним словом, армії! Маневри! То були часи. Вийдуть, бувало, наші вусаті козаки в одностроях за місто, аж мило було подивитися. Герцюють, наступають, атакують. То була своєнізація!

— Мусіла бути мальовнича та Україна. Ну, і що?

— Потім пішло як з Петрового дня. Містер Герий посварився з генералом Штіфом за мілітарну тактику, забрав обі свої шкапи і продав їх на тарабан. Так скінчилася наша кіннота. Потім хтось викрав однострої і продав їх, а радикальні монархісти відібрали від нас свою гармату на якийсь там ніби наступ, і так загирили нашу артилерію.

— Не можна сказати, що ви не пробували своєнізувати людей.

— Ще й як. Ми навіть робили ще інші акробатичні штуки, вискоки і підскоки.

— То ви і в цирку побували?

— Куди там. Ми файтували раз одного, потім другого, приставали з третім, і відпекувалися від четвертого. А все, знаєте, з патріотизму, українізації.

— Ну, а як тепер стоїть справа з українізацією?

— Це, знаєте, справа багатого вміння і зусиль. Ми якраз на порозі великих політичних розмахів і закроїв. Значить, ми помалу до цього чимчикуємо.

Застановився наш чолов'яга і заглянув у робітню, до політичної кузні. А там рух, праця, шум, гамір, свист. Людей там повно, самі вчені, перевчені, голови,

головки. . . Курять, читають, витинають, розтинають, ліплять. Коротко, українізація.

— Бачите, як у нас робиться? — хвалиться політичний патріарх. — Коби всі так!

— А ми що, гірші? — обзиваються ті з вестів. — Таж ми також щось надбали! Маємо клуби, погребників, харчівні з борщем і пирогами.

— Е, що там ті майнерські коминарі знають, — протестують радикальні політики. — Як би не ми, то усе спало б блаженим сном.

— А за нами таки найбільше діл, — перебивають побожні стовпи великої метрополії. — Ми принаймні будемо для своїх притулки. Чи це не своєнізація?

Послухав наш чолов'яга, розглянувся, рознюхався, а там і каже:

— Тьху! То така тут українізація? Хі, нічого не второпаю.

ШИРОКА ВДАЧА

Широка в нас буває вдача, що й не оспориш її. Така, значить, велика вона і безмежна. Навіть примхи століть і загумінкової культури її не збагнули. І що вона не перенесла, що не перебула, а своїм селом так і залишилася. Глянеш, наприклад, в очі одному гречкосієві, а там степ, широкий степ. Глянеш другому, а там гуляйполе. Глянеш третьому, а там вертидуша. Правдиве широкопілля. Аж туга за серце сіпає, так нагадує рідну махнівщину.

Стане, бувало, такий собі на вигоні, запреться, надується, витягне шию, вилупить баньки, і як завис народним мотивом:

— Гей!

А йому у відповідь як затягне якийсь там степовик з другого кінця поля:

— Ой!

І як почнуть гейкати й ойкати, то аж мило стає на душі від такої патріотичної музики. Свое, значить, нагадує. І людина ніби відпочиває: перед її очима виринає степ і гуляйполе, а туга за серце тільки сіп-сіп. Так просить заскавуліти з гречкосіями.

Справді, широка в нашого степовика вдача. Говориш, от, так собі, про поліно в носі, а він зараз на політику і на степ налягає:

— Наша широка справа вимагає... Бо я в таких питаннях далеко і давно... і ніхто без мене...

Не інакше буває і на святочній академії, чи патріотичних поминках:

— Не можу забути свого затишного хутора, бо там... — почне один.

— А я вже, знаєте, завів садок вишневий коло хати. Зовсім як у Шевченка, — підхопить другий.

— Щасливі, що привикаєте. А ми? Україно, ненько моя, ненько! Як я за тебе розпинаюсь. . .

І як розведе руками, як закрутить головою, а хустинки з кишень тільки шах-шах, і до очей. Хочемо — чи ні, а Україні таки мусить бути легше від неї.

Буває ще інша широка вдача. Візьмімо, наприклад, такий собі святочний з'їзд чи празник. Посходимося, побалакаємо, погуляємо, дехто затягне по-народному. А потім з'явиться там така собі широка душа, вип'є два-три келішки, пересуне капелюха на потилицю, задимить кілкі в зубах і загне:

— Гей, музики, а заграйте мені такої.

— Та ж вам не пасує, Матвію. Вам би переспатися трохи.

— А хто мені тут буде наказувати?

— Таж ви чесний господар, передумайте.

— Дорогу мені. І широко мені розступайтесь, а то сяку я і не таку вам. . .

Найгірше такому, що живе десь у великому місті. Нікуди йому розігнатися і не легко йому висидіти в мурах. Ну, й кидає ним по всіх усюдах, як нещастям.

— Як привикаєте? Не тужите за степом? — питають такого люди.

— Потроху. Богу дякувати маємо пресу. Раз переїдуся по одних, іншим разом по других, і так зберігаю для потомків дух українського гуляйполя.

Що ж, вовка тягне до ліса. Ну, й нас. Бо така вже в нас вдача — така самобутня й безмежно широка.

ВЕЛИКІ ЛЮДИ

В останніх роках наше еміграційне життя так збагатилося всяким добром (де там грибам до дощу рівнятися!), що не раз годі від нього обігнатися. Бо чого в нас вже нема? Є в нас бльоки, фронти, управи, комітети, комісії, катедри, уряди, проводи, ради (часто безрадні і без радних), підради, наради, заступники, наступники, підступники і ще там якісь хоронителі народної справи. І всі вони спасають нарід: одні ведуть сюди, другі тягнуть туди, а ще інші поза городи. Але, це зовсім природно, бо великі люди вимагають великої політики, а велика політика великих людей. І всі шукають своїх.

— Чули новину?

— Яку?

— Пиців Матвій промовлятиме до народу.

— Той з підради?

— Ні, тепер з ради.

— Певно знов якісь програми. Готова вийти десь халепа.

— Забуваєте, добродію. Він з любови й відданости. Він тепер велика людина.

З одним то ще пів біди. Але як з'явиться два-три, тоді — ого. Навіть не приступай. Як займуть кого, то ледве живого випустять.

— Будьте з нами.

— Не вірте їм, а йдіть до нас.

— А ви вже пішли під нашу опіку?

— Народе мій, нарешті ми й ти!

Переїдуть край, покажуться масі, повертаються до малих і великих столиць і візьмуться до підрахунків; а там посходяться на патріотичні збори і допізна радять у поті чола над долею народу:

— Може сдного шері?

— Добре радите. Воно всяку погань відганяє. А нам треба зберігати здоров'я для народу.

На головній частині програми всі забирають голос:

— О, Україно, о люба ненько. . .

— Уважайте на карти, добродію. . . Тобі вірненько присягнем.

— А я пас!

На конвенціях вони обов'язково заступають край: говорять, дискутують, пишуть. Пишуть до народу грубими літерами.

«Народе мій!» — і чекають на відгомін.

А з краю запитують:

— Щось там не чувати про вас, панове. Чи ви заснули?

— Народе наш, та ми тобі пишемо. До мети одної з тобою йдемо!

— Вони певно мають на думці «їдемо». Так як той короткозорий селянин з підбитим ослom, — відмічас «хлопський адвокат», Панько Хляпка.

— Певно теж якийсь патріот.

— Ні, не політик, а такий собі селянин. А їхав він, знаєте, на старому ослі, а його жінка йшла за ним терпеливо пішки. «Дядьку, — спитав його один здивований паломник, — а чому ваша жінка йде, а не їде?» «А тому, — відповів той спокійно, — що в нас другого осла на те нема».

— Усі ці політичні ходи нагадують мені подорож Колюмба по світі, — завважив статочний сусід.

— Де кум, а де коровай!

— І так, і ні. Бо коли Колюмб пустився в дорогу, то він не знав куди їде. А коли туди заїхав, то не знав де опинився. А коли вернувся з дороги, то не знав, де був. І пам'ятайте, що він відбув ті подорожі не за свої гроші, а на кошт інших людей.

— А я думаю, що ви трохи несправедливі супроти наших патріотів. Вони теж бідкаються, наражаючись на різні клопоти. Ось недавно скаржився мені колишній посол Максим Теревенько, що як він голився, то думав про промову та й при тому підрізав собі бороду.

— В такому випадку ви йому порадьте, щоб на другий раз він більше думав про бороду і підрізав трохи свою промову.

— Маю враження, — відмітив журналіст Рипула, — що туг закопана собака.

— Як це розуміти?

— Зовсім просто. Не думають вони про себе високо, і що весь світ крутиться довкола них? Ану, хтось із них знатуриться, затримає світ і кінець всьому. І може статися так, як тим протестантам на церковній конвенції.

— Ну, нещастя хоч кому може статися.

— Яке там нещастя. Сталося так, що баптисти і рада християнських церков рішили об'єднатися в одну групу. На цю злуку згодилися всі, за винятком одного старого бувальця. «Чому ви від цього відмовляєтесь?» — питали його. — «Справа така, — відповів він, — що ми всі були баптистами, мої батьки, мої діди і мої прадіди, і ніхто з мене християнина вже не зробить».

Думайте, що хочете, але й таке може статися. Бо сьогодні все можливе.

МИСТЕЦЬКИЙ СВІТ

В обширних залах низка полотен. На стінах барвисті картини, краєвиди, рисунки. Одним словом — галерія. А в залах статочні пані й панове — любителі мистецтва. Пливуть святково з однієї кімнати до другої, і судять. Судять зміст, красу, людей і ціль.

— Тут сказано, що це композиція ліній і думок.

— А мені це виглядає радше на сварку автора зі своїм довіклям, або навпаки.

— Що хтось від когось утікає, тут немає сумніву.

— Правду кажете: втікають від себе так, як заяць від Базилька, чи навідворот.

— Теж угадали!

— Якщо не вірите, то спитайте Вусатого Гриця, власника крамниці з присвоєними звірятами. Бо він рішив післати своїм помічником, Базильком, присвоєного зайця панству Горбатим на Повітовій дорозі число 126. «Ліпше запишіть цю адресу, щоб я її не забув», — настоював Базилько. Сховавши записку, хлопчисько пустився в дорогу і при кожній зупинці він перечитував її й повторяв собі вголос: «Я знаю, куди їду: Панство Горбаті, Повітова дорога ч. 126». Все йшло добре, аж доки він не наїхав на розбиту яму: його авто вибилосся з дороги, клітка розбилася й заяць, вирвавшись на волю, пустився через поля, куди несли його очі. А Базилько стояв і сміявся. «Чому ви смієтесь?» — питали його люди. «А бачите, як той дурний заяць біжить через поля? — відповів хлопчисько. — Справа така, що заяць не знає, куди він біжить, бо адресу маю я, в кишені».

— Дайте собі спокій з такими жартами, а то ще кого образите.

— Мудро сказано. Бо даром і це не зашкодить побачити.

Стоять гуртками й судять. Просто кине хтось оком по стінах і присуд готовий:

— Що за краса! А підхід, а композиція!

— А рами! Що за масивні рами!

— І могла це сотворити людська рука?

— Що, картину?

— Ні, рами. Рами, тупа капуста, рами.

— Ну, й полотно. А воно щось мусіло коштувати.

І підходять: мацають, обмацують, заглядають, підглядають, цмокають, поцмокують:

— Хто знає, може воно домашньої роботи.

— Було б, знаєте, краще, коли б так... От, хоч би цю «Мертву природу»...

— Пильне око маєте. По моєму, ці грушки йому чомусь не вдалися. А що ви на це, пане меценасе?

— Це залежить від смаку, — успокоює той. — Звичайно, грушки вдаються краще варені.

— Що за дурниці! — обурюється якась підштукована пані, — таких я ще не бачила. Але такі як у кооперативі...

— Добре, що нагадали. У нас, пані докторова, такі чудові грушки на ринку! Зовсім подібні до тих на полотні. Гарно нам дописала цього року погода. А ціни, просто сміх!

— Наша шановна публіка чудово вив'язується зі своїх завдань знавця, — завважив один із посторонніх глядачів. — Так сприяє мистецтву й помагає йому дійти до вершин! Вона нагадує мені ту безрадну жінку з возом і тягарем.

— Ту, що мала клопіт з бідним ослом, який не міг витягнути її воза зі снопами на гору?

— Ту самісіньку. Тоді місцевий адвокат, помітивши її безрадне становище, підійшов до воза, заперся добре і поміг жінці й ослові докотити той вантаж на рівну дорогу. «Дякую вам щиро, — сказала втішена жінка, — а то з одним ослом я була б ніколи не вилізла з цього клопоту».

Не даром то кажуть: що дві голови, то не одна.

НА ПАРАФІЮ!

Мають українці цікаві прикмети. Зійдеться їх два — партія. Зійдеться три — хор. Зійдеться чотири — громада. А де вже їх п'ять, там — парафія. І церква. Бо нема де правди діти, ми таки побожний народ. Зберігали ми церкву, а з нею і національне обличчя. І від одних, і від других, і від своїх. Просто, ми за неї воювали й билися. Воюємо ми й б'ємося ще й тепер. Навіть розбиваємося. А все через цю побожність. Спасіння душі так нас підганяє.

Приїде було, слуга Божий до якогось там Флорину, на водах Ірі, а наші земляки і в плач, і в розпач:

- Отченьку наші, та ми сто літ на вас чекали.
- Будьте з нами. Таке вам добро в нас буде.
- І всього вам дамо.

І доброзичливий панотець лишається. Так як той, пригадую (нині вже небіжчик), о. Панько Свистун. Правда, не такий то був Свистун, як ми собі уявляємо, бо був трохи грубший, але все ж таки умів він видати крізь горло чудові звуки, що й не снилося нашим простим свистунам. Тож залишається він тут і розгосподаровується. Стягає меблі, замітає хату, мие вікна, чистить утвар, одним словом, приводить господарство до порядку. За винятком мітингу. Бо мітинг, це вже парафіяльна справа, справа великої дипломатії. Треба, наприклад, макогона до макітри — мітинг. Мітлу купити — мітинг. Пліт кілком забити — мітинг. Почіхатися в плечі — мітинг. І мітинг тут, і мітинг там, і мітинг переонтам. Стільки патріотизму в наших побожних парафіян. Відбудеться перша відправа — мітинг. І посходяться під церкву люди й радять:

— А що йому дати, парафіяни? — зачепить хитрий Штіф Плискуташ, председатель побожної громади.

— Дайте йому дві сотки на місяць, — піддають люди.

— Доложить йому ще п'ятку, бо він добре співає.

— Добре кажете. Він так гарно й тонко витягає, ніби свище.

— Аякже! Такого Свистуна в нас ще не було.

— А ви бачили, як він руки складає?

— Є, так як той, що в шапі пайпи крутить.

— А як він там по англічки? Бо по свому, то він знає добре викладати.

— Дякую вам, чесні парафіяни, що ви мене так обсудили, — відіззався накінець о. Панько. — Не турбує мене так ваша критика, як та широка розбіжність ваших думок. Мовляв, сказати йому, чи ні? Це нагадує мені в дечому поведінку моїх двох сусідів, протестантського проповідника й жидівського рабіна. Бо коли я був на старій парафії, то ми всі три їздили ловити, з невеличкого човна, рибу. Одного дня рабін пригадав собі, що він забув свою вудку в будці в ліску й, не думаючи довго, виступив з човна й пішов по воді до берега. Тоді саме й протестантський проповідник пригадав собі, що й він також забув свою вудку в будці, і так само виступив з човна й пішов слідами рабіна до берега. І коли вони оба вернулися до човна, я не міг вийти з дива, яке я бачив, і сам собі подумав: «І моїй вірі нічого не бракує, бо я так само вірю щиро, як вони». При цьому я вийшов з човна і відразу пішов під воду, не випростувавши навіть одної ноги. «Моя віра не менш сильна від вашої, а чому я не можу ходити по воді так, як ви?» — спитав я своїх спасителів. Тоді я запримітив, як рабін нахилився до протестантського проповідника й сказав йому на вухо: «Може краще йому сказати, де ті камінці, по яких ми ходили, заки він утопиться?»

На залі настало помітне відпруження і з гурту підвівся мудрий Гриць Мамрило, голова дочерної парафії на Сликвуді, і сказав:

— Докиньте йому ще пару долярів, бо він гарні і короткі проповіді каже.

І громада мітингує, затверджує й кінчає свої наради. І настає така радість, така втіха, що хоч сідай і дуйся, як той кум на христинах:

— От парох, от душа!

— Є. І диригує, і замітає, і пуцує, і організує.

— І до людей горнеться. Ще й навчає. А проповіді в нього!

Захоплюються, ходять, пильнують. І так про майно і про пароха дбають, як про збите яйце. Вхопиться один за клямку, пробує. Підлізе другий під вікно, заглядає. Спробує третій, підглядає. Прийде ще такий, і встромить ногу в двері.

— Варите. отче?

— Ніби так, трохи.

— Ну, так, жити треба. А не палить так багато, бо то гез, коштує. І не світить так щедро. І спустить трохи форнис, бо то летрика.

І затагується, засиджується, розгаздується.

— А може б ви, Климе, пішли собі додому, — відбивається слуга Божий, — бо вже пізно, а завтра рано до церкви треба.

— Не турбуйтеся, отче. До церкви мені якось не збирається. Охляв трохи.

— Алеж я. . .

— А що вам, діти плачуть?

І почнеться з нічого. Як із притички до носа:

— Ге, він! Мудрує, — зачепить упертий Клим.

— Є, не хоче з хлопом.

— Будемо йому терпіти? — ставить справу рубом мудрий Гриць Мамрило.

І не будуть. Не стерплять. Ну, мітинг.

— Чесні люди, що скажете? — почне голова парафії.

— Зміни. Зміни нам треба, — запреться знову Мамрило.

— Та що вам, люди? Успокойтеся, — настоюють інші.

— Є? А гез, а світло, а форнис? Всього йде багато.

— Навіть кадити не вмiє. А ходить так, ні краси, ні зграбности.

— І ще Свистуном себе називає. Яка то краса для парафії? Ми зі своїми свистунами не можемо собі ради дати.

— Чесні парафіяни, — забирає голос старший тростист, Федько Гудз, — якось не випадає не шанувати миролюбну людину. А ще побожним людям. Але, коли ви хочете зміни, то нехай буде зміна та й спокій. Та заки це станеться, я пропоную справити нашому парохові «парі», бо він на це заслуговує.

Сказано, зроблено. Того вечора посходилися люди й засіли за столи.

— Шановна громадо, — почав тоді хитрий Штіф Плискуташ, — такі «парі», як наші, повинні бути виявом шани й довір'я. І ми на це тут зійшлися. І нехай ця вечеря, до якої ми засіли, буде нам нагодою до поправи.

При цьому він взяв тарілку з оселедцем, бо гостина була в п'ятницю, і звертаючись до панотця, сказав: — «Отче, тому що я, як предсідник цієї громади, являюсь всьому перший, то мені належиться голова». І без довшої надуми він відрізав риби голову й став її обгризати. І проковтнувши свої ласощі, він знову звернувся до свого достойного гостя, та й промовив: — «Будучи негідним посередником між вами і громадою, мені теж припадає й середина» — І при цьому він відрізав середину, яка скоро зникла в його великій пащі. — «А що ви, реєнтій, — звернувся він до дяка, — стоїте на останньому щаблі цієї драбини, то вам припадає тільки хвіст». — І подав йому напів лисого хвоста оселедця, що купався в запашному сосі. — «А вам, всечесні отче, — заговорив скоса хитрий Штіф, — лишилася тільки юшка, бо про неї й про вас у Святому Письмі майже нічого не сказано». — І вдоволений зі свого добре виконаного завдання, хитрий голова опустився в своє застигле місце.

В тій хвилині піднявся о. Панько, повільно але рішуче, і звертаючись до хитрого Штіфа, сказав: —

«Дякую вам щиро за ваше вміле з'ясування справи, але ви або не добачили, або не дочитались, що в Святім Письмі також сказано: «Ізляся Благодать Божя на глави ваша». І при цьому достойний панотець підніс тарілку й церемоніяльно вилляв запашну юшку на голову передсідника громади. Тоді він відступив від стола й повільною ходою вийшов із залі.

І через тиждень-два вся парафія знову в святковому настрої: вона вітає нового пароха, а наші землячки знову в плач і в розпач:

— Отченьку наші, а ми сто літ на вас чекали!

— Будьте з нами! Таке вам добро в нас буде!

— І всього вам дамо.

Такі то наші люди. Побожні, чесні, милосердні. Хоч бери сідай і плач. З радости, значить.

ВЕЛИКІ ІДЕЇ

Сотворив Бог людину, а людина ідею. І ніде та ідея так не розпаношилась, як у нас. Як хвороба. Куди там, гірше. На хворобу маємо лік, а ідеї — ні партії, ні уряди не випростують. Говорите, наприклад, про щеплення помідорів, а такий-то патріот вам ідеї на гичці покаже. Дехто так пересяк тими ідеями, як цибух багою. Кожна річ для нього — ідея. Ідея в долярах, ідея в кишені, ідея в чоботі, ідея в темноті, скрізь ідеї великих зарисів. Скупар відчиняє крамницю — ідея. Гречкосій очолює «уряд» — ідея. Приїжджає колишній таборський спекулянт відбирати «провід» в ім'я України — ідея. Нещасний делегат їде на конвенцію — ідея.

— Подорожуєте? — питають на провінції.

— Та так, подорожуємо.

— Певно з місією, або з товарами.

— Ні, я з ідеї.

Візьмімо, наприклад, вибори. Стане, бувало, такий собі далекоідейник, з якоїсь гурравери, вхопить-ся якогось плота і як завше жалісно:

— Народе український, я за ідею!

І відтоді знаєте, що він для вас працює. З ідеї, значить. А коли вас щось муляє під ребрами, ви йдете до нього за порадою.

— Пане раднику, в мене зайшла така справа. . .

— З цим вам треба йти до директора Держбанди, він спеціаліст від цього, ідейний спеціаліст.

— А з цим?

— До спеціаліста Пиці.

— А з тим?

— До голови. . .

І так далі. Один працює ідейно, другий з ідеї, а ще інший для ідеї. І чому би нам не поділити всіх про-

фесіоналістів за фаховими ідеями? Наприклад, спеціаліст політичного затвердження грубої кишки, знавець свистання сезонних раків, ідеолог українських партійних зикзаків, старший дослідник м'якого знака писаного з малої букви, і т. д. З такого спеціаліста може виробитися навіть герой свого фаху. Зовсім як той, що написав чотирнадцять томів про відходову кишку рака.

— І навіщо ви так багато пишете? — питали.

— Так, для ідеї.

Бувають люди з виробленим підходом до ідей. Вони все добачують щоденні справи під кутом якоїсь замаскованої ідеї.

— Кандидуєте на радного Союзу?

— Мушу. Задаткував, знаєте, ферму. Ідея мене тисне.

— Якщо не вийдемо радними, — настоює пан Кривопиский, — то створимо свою організацію, партію, уряд, а навіть скличемо конгрес. Добро національної справи вимагає шукання нових ідей ідейними людьми.

Правду кажуть. Вони ж знавці усіх справ. Так собі, з ідеї.

— Ну, а як там, пане раднику, багато змін зайшло дома? — питає спеціаліста, приїхавши з провінції.

— Залежить. З ідеологічного боку. . .

— А уряд? Який тепер маємо уряд?

— Уряд? — дивується пан Канович. — Старий, здається, ще перемагає.

— Перед виїздом я читав про якісь там зміни.

— Можливо. Для мене все одно, цей, чи той. Аби ідея, аби ідеологія.

Страшна морока з деякими ідеями. Візьмете до рук газету, а там політики з міста аж умлівають:

— Народе наш, ми з вами. Ми для ідеї.

А з провінції телеграфують:

— Панове. як там з тими ідеями?

І так далі. Морока, та й годі.

АКАДЕМІЧНА БЕСІДА

Зачнемо як казку. Бо розповідь наша, про яку йде мова, така цікава, як Гільєнова казка про бідного ткача мрій, що вибирався в Сіпанго світ новий відкривати. Але мова тут не про ткача чи Сіпанго, а про незвичайно привабливу паню «Директорію», з якою я принагідно познайомився в читальній залі університетської бібліотеки. А була це справді гарна, чепурна, 450 сторінкова молодиця в сірому плащі з червоними й золотими прикрасами.

Зупинився я якось так перед однією полицею і став перекидати жадібним зором по різнокольорових убраннях сухорлявих і недоживлених юначок, статочних і поважних молодиць, повнотілих і товстоклубих пань, що терпеливо стояли в безконечних рядах і своїми багатомовними принадами так і просилися навипередки до рук принагідного читача, мовляв, «не минай мене, мені душно». І я без більшої надуми протягнув уже був руку в сторону однієї напертої до стіни душі, як із протилежного кута почувся благальний голос:

— Візьми мене, мені тут тісно.

Я став, як укопаний.

— А мені що до тебе?

Глянув я на неї: нічого собі душа. Чепурна, поставна, в гарному сірому убранні, з червоними й золотими прикрасами, багатосторінкова. Я став розбирати круцьки: «Дире. . . кторі. . . шко. . .» «Ага, ти певно будеш директорка школи» — подумав я.

— Не будь смішним і наївним. Я — «Директорі оф Америкен Скаларс», і не вперше появляюсь. Не одні мене наслідують, але ніхто мені не дорівняє.

— Як так, то варт познайомитись.

— Добре кажеш. Візьми мене до рук, не соромся. Може й себе тут знайдеш.

Взяв я «Директорію», розгорнув. А там справді так і написано: «5-тий річник, 1969 рік; 3-тій том, присвя-

чений сучасним і клясичним мовам, лінгвістиці і філософії, коштом Кател-Бовкер». Понад 450 двокольмових сторінок. Значить, є що читати!

— Знайомся з моїм списком. Тут знайдеш більшість американських учених, науковців, професорів, спеціалістів, знавців. Люди різних походжень і високих академічних відзначень.

І справді. Є люди різної краски і різної масти. Навіть наші є, українці. Тут дочитаєшся, хто і звідки, які школи кінчив, які дипломи дістав, яка його спеціальність, де вчив і де викладає, яке академічне становище займає.

— Шкода, що так мало між нами українців-мовознавців в академічному світі, — скривилася «Директорія».

— Як то мало? А от під літерою «А» я знайшов. . .

— Знайшов, знайшов. Велике цабе. Знайшов щось 25 із рідних земель і півтузена роджених уже на еміграції. Це все.

— Але все ж таки. . .

— Не будь зухвалий, — розгнівалася «Директорія», — радше приглянься, як ті ваші вчені записалися в моему реєстрі: чотирнадцять призналися, що вони з України, незалежно від того, що коли вони родилися — 1902, 1915, 1924 чи 1938 року; один признає СРСР за свою батьківщину, хоч родився в 1923 році і міг скористатися з права паперової «республіки»; один хоче нас переконати, що він родився в Росії, при чому, мабуть, зі страху чи сорому, прийняв цілковито англійське прізвище; один твердить, що походить з Польщі, хоч подає Львів за своє місце народження; два інші викладачі лишилися вірними Австро-Угорщині, а ще два інші написали, що походять з Галіції. . . У списку є ще два «безбатченки», бо за місце свого походження подали лише назву села. . . Мовляв, шукай вітра в полі. . .

— Гм. А сказати б і вчені!

Таке то буває з книгами: чим більше сторінок, тим більше замотаних справ. Таке і з «Директорією».

НАША ДИПЛОМАТІЯ

Старий Данило Потиркач, меценас славний і філософ, затагнувся густим димом і кінчив свою розмову:

— А ви знаєте, чому тепер такі часи настали?

— Бо такий паскудний світ!

— Бо такі в'їдливі люди!

— Де там, — перебив усім Данило твердо. — Бо нема в нас мудрих людей! Ви певно спитаєте: «А звідки він це знає?» А я вам скажу: з практики. Бо хто не зачинає з практики? Так як у хаті: «Попросить, мамо, в тата грошей, бо мені треба на нову сукню». «Попроси його сама, доню. Бо ти мусиш мати в цьому практику, якщо хочеш вийти скоро заміж».

Можливо, що він говорить правду. Бо раз на проєкті мені прийшлося копати яму під будову. Ну, й копав я її, довго і глибоко. А під кінець, я звернувся до свого наставника:

— Я викопав цю яму так, як ви мені сказали, і став її засипати, згідно з вашим пляном. Та біда в тому, що цієї землі, яку ми викопали, назад вмістити в нашій ямі ніяк не можна.

Мій наставник став на насип і взявся розв'язувати справу. Після довшої надуми він скрикнув як не свій:

— Я знайшов! Тут є тільки один вихід: копати далі. Бо чим глибше викопаете, тим більше вмістите там землі.

— Ну й голова! — вирвався хтось спритно.

— Та яка там голова? — відбив йому скоро Данило Потиркач. — Це те саме, що слухати Панька Квашу на політичним вічу.

— Якто?

— А так: побачив я якось Панька між людьми, перед одним будинком, захопленого, видко, промовою якоїсь розмашистої людини. «А що ви тут робите, Паньку?» — спитав я його з цікавості. «Та вже зо дві години стою тут і слухаю посла Скорохляпа». «А про що ж він говорить?» «Та він не каже», — відповів спокійно заслуханий дядько.

— Оце вам дипломатія! — запевняли слухачі.

— Дипломатія — слово велике, — повчав їх Данило. — Це знання і вміння вести мову, щоб поставити на своїм. Це, так сказати б, хитра мудрість.

— Добре кажете, — перебив йому кривоносий Гилько Пуп. — Це те саме, що по-нашому вміти переконати свою жінку, що нове хутро їй не до лиця і що вона в ньому виглядає як барилка.

— Коли ви вже при жінках, — перебили треті, — то майте на увазі, що вони сьогодні контролюють дев'ятдесят відсотків усього майна на світі.

— А проте усе ще нишпорять по кишнях чоловіків. І чого вони там шукають?

— Певно останніх десять відсотків.

— А я думаю, що ви їх посуджуєте трохи несправедливо, — обіззався Ясьо Кушка. — Бо в житті людини бувають такі хвилини, що чоловік не розуміє жінки.

— Які хвилини?

— Звичайно перед вінчанням і після нього, — перехоплювали інші.

— Спасибі, що нагадали, — вмішався скоро я, — бо завтра ім'янини моєї жінки, а я цілком не знаю, що їй на той день купити.

— А чому ж ви не спитаєте її самої?

— Та я знаю, але я не хочу на неї багато видати.

— То візьміть її до ресторану. Жінки люблять подивитися на світ і хочуть, щоб світ подивився й на них.

— Та я так і зробив, якось під неділю. Зайшли ми до «Широкої Макітри» і ще не вспіли сісти, як з'явився кельнер і спитав, що нам принести. «Найперше чаю, але в склянці», — замовила скоро жінка. «І мені, — додав я спритно, — але подбайте, щоб склянка була чиста». За хвилину вернувся кельнер і заповівся нам бундючно: «Два чаї, вам, панство. А хто хотів у чистій склянці?» «Як ви, Яндруху, можете так поступати?» — поставився я до нього з обуренням. «Ваше хвилюванн'я мене дивує, — відповів той, — бо я давав ту саму склянку п'ятьом іншим людям і ніхто з них не нарікав, за винятком вас». Можете собі уявити моє обурення! Коли б я був його жінкою, то нагодував би його камінцями і колючим дротом, і в додатку накрохмалив би на картон його хустинки до носа.

— Ви сказали Яндрух? — зірвався Данило Потиркач. — Ну, бачите, драбуга. Бо рік тому задзвонив у мене в пізних годинах телефон і мій клієнт настоював за всяку ціну зі мною поговорити. «Я Яндрух Писюра, — почав той скаржитися нервово, — і знаходжуся в тюрмі. Мені обстригли голову, розпороли штанки і привели мене до кімнати з одним кріслом. Що мені робити?» Мені стало жаль людини і я майже крикнув у телефон: «Роби, Яндруху, все що можеш, тільки не сідай». Ну і бачите. Ви спасіть людину, а вона вам так віддячується.

— Коли б я був його жінкою, то нагодував би його шутром і товченим склом і накрохмалив би на бляху його хустинки до носа. Нехай знає!

— А шкода. Драбуга чогось навчився б, — при-такували інші.

— Те-те-те, — зірвався знов Данило. — Від кого буде вчитись, від такого суспільства? Тож вертаємося до тієї самої відповіді: бо нема в нас мудрих людей. Візьміть за приклад таких Дериносів. Мати звивається на «бінго», батька носить на гольф, а синові лишають записку: «Сину, ми лишили тобі поясок на ліжку».

Якщо ти зробиш щось недобре, то покарай себе ним добре, з вісім-десять разів». От і маєте.

— Ця філософія, — обізвався я, — нагадує мені ту Задріпану Феську, яка радилась адвоката в справі розводу. «Я вам рад допомгти, пані, — стэв заспокоювати її адвокат, — але ви розважте добре: чи не має тут часом іншого виходу?» «Мій чоловік так часто скаче в гречку, що мені аж надоїло». «А маєте ви на це якісь докази». «Чому ні? Таж остання наша дитина не є від нього».

Такі то ми люди. І така наша дипломатія.

ТІЛЬКИ НЕ СУДІТЬ!

Про Максима Зубатого можете думати й говорити, що хочете, тільки, будь ласка, не судіть його. Бо такого дентиста, як він, і за горами не знайдете. Така в нього добра і шляхетна душа. Правда, він не раз, мені, до біса, в'ївся в нерви, але чи його зараз треба за це винувати? Пожалься, Боже! Пам'ятаю, зайшов я якось до нього і скаржуся:

— Докторе, отут у мене болить і сіпає сильно.

— Ага, — підскачив радісно мій добрий спаситель, провіривши насичені жаром челюсти моїх уст.

Скоро задзвонили сталеві прилади і, заки я отямився, мій заподадливиий лікар випростувався, напнявся і з цілої сили так сіпнув, що мені аж у п'ятах застигло.

— Ну й пень! — втішно показав мені доктор закривавлену жертву.

Мелькнув я язиком в устах і зі сльозами в очах скрикнув:

— Що ви зробили? Мій здоровий зуб! Той зіпсутий, докторе, трохи далі.

— Успокойтеся, — став запевняти мій видирач дорогих мені перлин, клацаючи завзято кліщами. — Таж я до нього підходжу, я помалу до нього підходжу.

І як на такого добрагу нарікати? Цілком не випадає, ну й сумління треба якесь мати до людини. А ще до людини добре вишколеної у своїй професії. Бо добре кваліфікованого дентиста можна пізнати по його канцелярії: чим більше в ній старих і задавлених газет і журналів, тим більше вони свідчать про його довгу практику. Що більше: він одинокий, що може сміло сказати жінці, коли вона має відкривати й закривати уста, і то без її протесту.

Про доктора Максима Зубатого (як і про інших зубних спасителів) можна певно сказати, що це дійсно виrozumіла людина: він цікавиться долею пацієнта і відчуває його душевні й фізичні терпіння. Головно фізичні. Ось минулої суботи прибіг наш школяр Василько, весь радісний і веселий:

— Мамо, доктор Зубатий не такий то дентист без болю, як він себе оголошує.

— Як це, сину? Він тебе вразив?

— Ні, але він кричав так само як інші дентисти, як я його вкусив.

— Відкрийте свої уста, — сказав мені якось мій доктор, — відкрийте їх ширше. Ширше. І тримайте їх так, і не рухайте ними. Ну, добре. А тепер скажіть «а-а-а, а-а-а».

— А-а-а, а-а-а.

— А-га, — підтвердив швидко він, і схопивши міцно зуба, усміхнувся мило і спитав:

— Як дружина? А діти, здорові?

Таких добряг і щирих душ, як доктор Зубатий, сьогодні на світі мало. Минулого літа, пригадую, під час його відпустки, зайшов я до його сусіди, доктора Била Кльоца, молодого практиканта.

— За цю латочку в зубі вашого сина я мушу вам порухувати десятку, — виправдувався амбітний зубар.

— Десятку? А мені сказали, що ви берете тільки два долари.

— Так, але ваш син так сильно кричав, що сполохав із канцелярії усіх моїх пацієнтів.

А тамтого череватого чолов'ягу то мусіли таки відвезти до суду.

— І за що ви так ударили доктора Кльоца? — спитав суддя розмашисту людину.

— А за те, що він став мені на нерви, шановний суде, — відповів той без крихітки жалю.

І маєте. Правда, у кожного є свої слабості, але кому тут людей винувати? Та й доктор Зубатий може

мати свої вади, як кожна інша людина, але чи його зараз треба за це судити? Пожалься, Боже! Такого добряги, як він, сьогодні і зі свічкою не знайдете.

— Сіла я, знаєте, в те крісло, — розповідала нам Ксеня Бородата, — а він став передо мною і каже так мені злегенька: «Не відкривайте, пані, ширше уст, бо, вириваючи вашого зуба, я волію стояти назовні».

А тепер самі скажіть: чи не має він серця? Інший дентист був би певно вліз досередини.

Тому, коли говорите про Максима Зубатого, то говоріть, що хочете, тільки, будь ласка, не судіть його.

СМІЙМОСЯ БІЛЬШЕ!

Колись і десь я чув українську пісню, яка починалася дуже поетичними для нас словами, «Я сьогодні щось дуже сумую». І коли я над цим тепер роздумую, то приходжу до того переконання, що за ті довгі роки ми зовсім не змінилися. Бо сумували ми колись і сумуємо й нині. Такий сумний ми вже народ. Сумнокраїнський, значить, сумнокраїнський. Наприклад. Святкували ми недавно якесь там ліття якоїсь там праці (ксмусь там) славного д-ра Міся Хляпки. З його великої знімки, що пишлася на першій сторінці передової газети, навівало таким сумом, таким пригнобленням, що аж за серце сіпало: голова повисла, як на тризні, очі сумовиті, неначе б до плачу зібрались, а обличчя таке страдальне, як у щойно з хреста знятого.

— І чому ви так сумуете? — питали д-ра Хляпку. — Таж вам веселитись, ювілей святкувати.

— Ай, говоріть, говоріть, — оправдувався ювілят. — Мені здається, що я не молодію, а старіюсь. Старіюсь!

— Що вам, докторе? Ревматизм докучає, чи що?

— Щось гірше. Мене переслідують спогади.

Так він. А інший сказав би:

— І чому мені тут радіти? Це не наш світ. Вродиться син, і всі питають: «А як мати?» Виходить донька заміж, а всі люди говорять: «Яка гарна молода!» Помре чоловік, а вони знову: «А скільки він їй залишив?» Ні, не мій це світ. Бо де я тут «фігурую»?

— Він певно має на це якесь виправдання, — звернувся я до о. пароха, — але чому ви, всечесні, так скривилися як середа на п'ятницю?

— Добре вам жартувати, — відповів він. — Я тільки що звінчав пару молодят, і це мною трохи потряс-

ло. Бо молода мала на собі серпанок і я не міг до неї добре придивитися. А після вінчання жених спитав мене, скільки він мені винен. «Нічого», — відповів я йому, і став уже відходити. «Але я хочу вам якось за це віддячитися», — настоював той, і при цьому всунув мені в руку п'ятдесят центів. Тим часом молода зняла свій серпанок і я przypadково глянув на неї. Мені зробилося так недобре, що я відвернувся набік і мимохіть, із милосердя, видав женихові двадцять п'ять центів решти.

Правда, сумувати можна (як треба), але відвертатися від дійсності якось не випадає. Це так, як ступати в дупло і чекати на відлуння. Або прислухуватися до розмови двох глухих дядьків і «вийти з неї мудрим»:

— Не могли б ви мені порадити, дядьку, як зайти до «Нашої Хати»?

— Що ви кажете, куме? Я трохи глухий і не дочуваю добре.

— Га? Що ви кажете?

— Я сказав, що я трохи глухий. Я вас не дочув добре.

— Ну, й збіг обставин! Я також глухий на одно вухо. Тож не могли б ви мені сказати, як зайти до «Нашої Хати»?

— Чому би ні. Ідьте просто, яких чотири бльоки, а потім скрутіть направо. А там, шостий будинок, на розі, «Наша Хата».

— Тобто, на Високій вулиці, правда?

— О, ні. Я думав, що ви сказали на Високій вулиці.

— Та я так і сказав: на Високій вулиці.

— Ну, шкода, що ви не порозуміли. Я про таку вулицю ніколи не чував.

Такі й подібні обставини нас тільки пригноблюють. А нам від пригноблення треба втікати. І розвивати його життям, радістю, новим поглядом на світ. Беріть приклад від нашого прародича Адама. Він знав, як поставитися до справи.

— А я не знав, що Адам мав якісь там клопоти.

— Бо ви не читаете Святого Письма. Або не вмiсте розiбратися в ньому. Бо в Бiблiї виразно сказано, як то раз Адам i Ева проходжувалися по раю, збуваючи час на розмовi. При чому Ева зненацька спитала його: «Адаме, чи ти мене кохаш?» «Успокийся, — вiдповiв без надуми Адам. — Чи я маю вибiр?»

Треба, значить, дивитися на свiт трохи лiпшими очима. Так як тi щойно звiнчанi молодята.

— Грициню, — звернулася до свого чоловiка трохи збентежена молода, увiйшовши з ним до готелю, — удаваймо так, щоб люди думали, наче б то ми були вже давно одруженi.

— Хай буде й так, Рузю, — вiдповiв преспокiйно молодий. — Ну, то бери валiзи й таскай їх нагору.

От вам погляд на свiт! Щось як постава мого кума, Клима Дзюркача. А стрiнувся я з ним якось бiля церкви i спитав його, бiльше з цiкавостi, як iз потреби, просто з моста:

— Я чуз, що ви пiслали свого сина до унiверситету. Чи це вам принесло яку користь?

— О, без сумнiву, без сумнiву, — вiдповiв вiн задоволено. — Це вповнi навчило його маму хвалитись ним при кожнiй нагодi.

Тому глядiм на свiт трохи вiдважнiше. Жиймо смiливiше й веселiше. I смиймося бiльше. Бо смiх, це здоров'я!

ЇЖТЕ В РЕСТОРАНІ!

Від якогось часу різні ресторани пішли на нові «бізнесові» хитрощі: вони стали намовляти людей, щоб вони виходили більше з хати і частіше їли в їх гостинних їдальнях.

— Жийте відважно! Їжте частіше в ресторанах! — запрошують людину привабливі оголошення.

— Відпочиньте в нас! Дайте жінці волю! — провокують вас інші спокусливі заклики в пресі.

І не має кінця тижня, літом чи зимою, в свято чи без нього, щоб такі реклями не чигали на вашу кишеню. Але, з другого боку, може воно й добре, що хтось думає і дбає про наше здоров'я. Бо коли взяти під увагу, як то та бідна жінка, день за днем, париться і смажиться біля тієї нещасної печі, то воно варте, щоб над цим застановитися і дати їй якийсь відпочинок. Бо, правду кажучи, щоденне товчення горшками і всякі невдачі можуть і молодій жінці надоїсти.

— Я тобі казала, Климе, вийти з кухні, а то бачиш, що ти наробив, — скаржилася Дзямова Ксеня своєму чоловікові. — Ти збив зі стола мою куховарську книжку, помішав мені сторінки, і я тепер ні трохи не знаю, що я досі робила.

Тепер бачите чому часом треба «кудись вийти». Задля сімейного спокою. Тільки як ідете до ресторану, то не починайте від «Панькової Кухні». Я не хочу бути нарікайлом, Боже борони, але правди я також не люблю в папірчики завивати. Бо пішли ми раз до тої харчівні, і заледве сіли, як Панько скликав свою службу до кута, недалеко нас, і став наказувати пошепки своїм дівчатам: «Причепуртесь сьогодні вийнятковно принадно, пригладьте собі волосся і вітайте кожного гостя приємною усмішкою». «А ви що, великих людей

сьогодні очікуєте?» — спитала одна із дівчат. «Де там, — відповів Панько, — чортове м'ясо сьогодні дуже тверде».

Та, не зважаючи на цей небуденний випадок, ми примістились вигідно, стали вичитувати страви і, після короткої надуми, спинились на печені.

— Ви хочете печеню за два чи за три доляри? — звернулася до нас метка кельнерка.

— А яка різниця, серденько, між одною печенею і другою? — спитали ми обоє разом.

— А та, що з печенею за три доляри ви дістанете гострий ніж, — відрецитувала нам спокійно усміхнена дівчина.

Після такого досвіду, чергової суботи ми рішили піти до «Загальної Харчівні». Бо в вечірній газеті була об'ява, що там давали мішане заяче м'ясо, парене в густому сосі. І моїй дружині при читанні такої новинки, аж слинка потекла по бороді:

— Ах, зайчики! То такі приємні сотворіння, що не завдають питань і не бояться критики.

Правда, у харчівні, на списку страв, стояло чорне по білому: мішане заяче м'ясо, парене в густому сосі!

— Це тушковане м'ясо, — спитала моя нетерпелива господиня, — мішане з іншим м'ясом, чи тільки з заячим?

— І так, і ні, — відповів господар. — Воно підбите домішкою кінського м'яса.

— Гм. А в якій пропорції?

— Пів ча пів, пані. Один кінь на одного заяця.

У людей, що не звикли до ресторанів, така відповідь могла б викликати якийсь несмак. Але, коли ви розважите справу реально, то побачите, що вона не така нестривна, як ви собі її уявляли. Що більше, вона являється, так сказати б, необхідною прикметою й окрасою нашого щоденного життя.

— Зайшли ми якось до «Двох Кухарів», — роз-

повідав нам Базильків Ясьо, — і почали з запашної юшки. «Дорога пані, — зірвалася нагло моя Стася, — ця юшка зовсім зимна. Принесіть мені зупу теплу, гарячу. Розумієте?» «А ви що, — відпарила їй півкватирковата кельнерка, — хочете, щоб я собі палець попекла?»

Щож, людське буває людським. Якось у «Домашньому Вогнищі», після довгого сидження, приступив до нас у цирковому вбранні кельнер і заповівся нам бундючно:

— Шановні гості, наш ресторан відомий зі своїх небувалих слимаків.

— Правду кажете, — відрубав я йому з нетерплячки, — бо нас вже один давно обслуговує.

— Не гнівайтесь, — виправдувався чоловік, — але ми маємо на списку страв усе, що ви хочете.

— Я так і бачу. Тому дайте мені інший список, трохи чистіший.

Після обіду з'явився знову кельнер і став нам підказувати:

— Принести вам, панство, чай чи каву?

— Принесіть нам каву, але без сметанки.

— Ви мусите замовити каву без молока, бо в нас сметанки тепер, на жаль, нема.

Користаючи з його присутности, я став йому скаржитися:

— Як ви так можете обманювати людей? Від якогось часу ваші порції стають все менші й менші.

— Оптичне ілюзія, мій пане. Бо відколи ми поширили наш ресторан, то це зовсім природно, що наші порції вам можуть видаватися меншими.

Правда, його відповідь мені не смакувала, але все ж таки він був трохи чемніший від Пелехатого Гриця з «Народної Страви». Бо, пригадую, зайшов я туди в доброму намірі, розглянувся по стравах і запитав його, зовсім по-людському, чи він має жаб'ячі

ноги. А той, вилупив на мене свої риб'ячі очі й відрубав мені з притиском:

— А ви що, осліпли? Таж самі знаєте, що це чортів ревматизм не дає мені ходити.

Все це, очевидно, прикрі випадки і вони не мають нічого спільного з нашою дійсністю. Бо власники ресторанів теж люди. Що більше, вони так, як поети. А поети, як знаєте, можуть все пережити, за вийнятком друкарського чортика у своєму вірші.

Тому не бійтесь непевного. Виходіть більше з хати і їжте в ресторані!

НА ЮВІЛЕЙНІ ТЕМИ

Познайомився я з Мітлою так, принагідно. Вона видалася мені тоді м'яким помелом із колючим поглядом старої і добре витертої драпаки. Ми не вспіли ще добре перекинутись словами, як нагло мене оп'янили її повні романтизму слова:

— Що це з вами сьогодні? Від коли я стала говорити, ви тільки позіхаєте і тримаєте писок навстіж від вуха до вуха!

— Та як позіхаю? Я хотів лише сказати. . .

Такою вона була. Говіркою і щebetухою. Вона нагадувала мені Мацькову жінку, яка при одній бесіді звихнула собі щелепу і треба було її відвезти до лікарні, щоб зняти з неї «екс рейс». «Ну, як там вийшло, — спитали потім терпеливого Мацька, — зняли з неї ті знімки?» «Вони пробували, — відповів добряга, — але замість знімок вийшли тільки рухомі фільми».

Не думаю грішити, коли скажу, що я так був захоплений молодією поставою моєї Мітли, що хотів в неї було спитати, скільки їй років Господь наскладав. Але як тут зачіпати жінку, та ще про такі предискретні речі? Та всна скоро відгадала мої думки і спритно виручила мене від непевних мук:

— Про свій вік я вам відповім словами тієї господині, що повчала свою нову служницю перед обідом: «Мариню, коли будеш подавати гостям до столу, то уважай добре, щоб ти часом щось не хляпнула». «Не бійтеся, пані, і будьте цілком спокійні, — відповіла служниця, — бо я не скажу ні слова».

Але, дещо пізніше, моя співбесідниця додала:

— Віком, мій друже, варто хвалитися у винарських льохах, а в записних листках нема потреби ним

так часто чванитися. Але для вас я зроблю виняток і скажу, що я родилася по війні. . .

— Ну, то ви ще молоді. І красу, мабуть, успадкували від своїх батьків.

— Красою мене обдарували мої довжники, а віку добавила їхня байдужність. Та все таки мені вдалося прожити двадцять п'ять років.

— Двадцять п'ять років, це вік і ювілей! А про ювілей можна писати і писати!

— То ви напишете і про мій?

— Авжеж. Бо раз ви зайшли собі з мудрою людиною, то мусите сподіватися всього. Автім, пам'ятайте, що вашою місією є підтримувати читача на душі. Скажу вам щиро, що заки я став насолоджуватися вами, я дуже терпів на безсоння.

— Що ви кажете? А потім, мої жарти вас остаточно з цього вилікували?

— Без сумніву, моя красуне, без сумніву. Тепер я собі тільки лежу і до ранньої зорі роздумую над тим, як то я колись терпів так страшно від того безсоння.

— Спасибі, мій друже, за таке довір'я до мене.

— Уявіть собі, пані, що я був так захоплений вашими успіхами, що я рішив піти просто до вашого видавця і поставити справу просто з моста: «Порадьте мені, добродію, як практична людина, як редагувати газету, щоб вона стала популярною». «Ви зайшли не в ті двері, — відповів той ніяково, — краще потrudіться і спитайте в одного із наших читачів». Він ще не встиг кліпнути очима, як тут роздався гострий вистріл і одна із шиб розлетілася вмить на друзки. «Ага! — скрикнув радісно мій редактор, — я так і думав, що моя стаття викличе негайну реакцію». І я його не виную. Бо коли ви хочете, щоб щось «ішло», то мусите поступати так, як та Горбата Гапка.

— Ще одна редакторка?

— Ні, наша парафіянка. — Мені дуже прикро, що ваша жінка так перестудилася, — сказав я Василюві Горбатову, вийшовши з церкви, — бо чим голосніше

вона кашляла, то тим більше зглядалися на неї люди». «Я вам за це дуже вдячний, — відповів мій кум, — але ви нею не переймайтеся так дуже. Бо справа, бачите, в тому, що моя Гапка якраз тоді мала на собі новий весняний капелюх».

— Вибачте, друже, що вам перебу́ю у вашому запалі, бо ви обіцяли написати про мій ювілей, але замість нього, ви розійшлися з темою і накопичили мені стільки всього, що я ніяк не розберуся.

— Справді Я зайшов собі з вами в таку цікаву бесіду, що зовсім збився з дороги. Але, як я вам уже згадував раніше, раз ви зайшли собі з мудрою людиною, то мусите сподіватися всього. Бо хоч що може статися. Так як з тим Базильковим Ясьом, що залицявся до доньки свого наставника. Він став заходити біля неї, а далі й намовляти її, щоб вона пішла за нього. Дівчина його не любила, але той став щораз наполегливішим. Він викликував її до телефону, на вечірні зустрічі, а потім став засипувати її листами. А коли і це не помагало, нестримний хлопчина став слати їй письма поспішною поштою, день за днем, тиждень за тижнем. Так минув місяць. А на тридцять перший день його наполегливість нарешті увінчалася успіхом. Вона вийшла заміж за листоношу.

— Ну, теж говорите.

— Якщо ви не вірите, то я готов перед вами щиро забігматися.

ПРО (ПО)СВЯТОЧНІ (НЕ)ТРАДИЦІЇ

Коли дивлюся, крізь (по)святочні окуляри, в «недавню давнину», то ніщо мене так не турбує, як непевна доля наших традицій. Традиціями ми жили, до традицій зідхали і на традиції свої надії покладали. А-а, традиції! Без них людині, здається нам, не жити, а нації не бути. Бо хто з нас не пам'ятає свят-вечірнього настрою, дідуха, ялинки, колядників, великодніх дзвонів, веселих сміхів та герців нашої дітвори довкола церкви? А-а, скажете, то так бувало. Так, так бувало колись, а сьогодні? Сьогодні такого традиційного настрою вже не знайдете і з Едісоною лампою, не то зі свічкою. Наприклад, де ви в «новому світі» знайдете дідуха? А коли б навіть і знайшли, то як його понесете в хату, до елевейтора? Здурів, скажуть, на старість хлоп, а може ще й до божевільні допоможуть відправити.

«Роздобув я десь у фермера трохи сіна, — розповідав нам колись у своїх споминах один наш старший піонер, — і несу його додому, на свят-вечірній стіл покласти. Несу його під пахою і просуваюся крізь юрбу до елевейтора, бо на п'ятім поверсі мешкав. А люди стоять і нервуються, а там і перекидаються зором, і сміються. — Що це ви, добрий чоловіче, — спитав один нарешті мене, вказуючи на сіно, — козу тримаєте нагорі, чи що? — Та не козі, а нам, на вечерю несу, — відповідаю ніяково. — О, а скільки там цапів у вас замешкало нагорі? — стали глузувати інші».

Так то, під тиском чужого оточення міняються не тільки зовнішні форми, але й зміст наших святкових традицій. Колись ми приготувлялися до свят від перших морозів: наші жінки (честь кому честь) прали, шили, латали, мололи, пекли, припікали, а там вудили, смажили і присмажували, що аж слина в устах

дзюрчала. А тепер? Пожалься, Боже! І зварити щось буденне, перепошую вас за слово, не одна наша жінка вже не вміє. Принесе вам щось із супермаркету, в тарабайці або в скриньці, хляпне вам у баняк, розбовтає, підіб'є якимось штучним порошком, підігріє, потім знову хляпне в миску, і обід готовий.

— Серденько, — спитав я якось дружину, розсуваючи ніжно ложкою якусь пливку мамалигу, — а що це за такі чорні плями, що так герцюють собі в сосі, вилупивши баньки як перестаріла віспа, і тріпаються судорожно як таргани недобиті?

— А я звідки знаю? — відповіла жінка. — Це певно ті вітаміни, про які тепер так усі говорять.

Пам'ятаю, прийшли свята і моя запопадлива дружина рішила спекти курку. Крутилася вона й вертілася біля тієї печі цілий день і нарешті поставила на стіл свій перший куховарський твір. Нагнувся я до нього з ножем, а від тої курки затягнуло таким страшним запахом, що мало мене з ніг не звалило.

— Лялечко, — спитав я дружину злегка, щоб, бува, її не вразити, — а чим ти, серденько, цю курочку начинила?

— Начинила? — відповіла вона здивовано. — Начиняти її не було треба, бо як я її купила, то вона вже була повна.

Розчарований таким обідом, я взяв капелюха та зійшов до ресторану.

— Дайте мені, пані, миску юшки, кусник м'яса і горнятко кави або чаю, і ще пару добрих слів, бо я почуваюсь голодним і трохи перемученим.

За хвилину з'явилася кельнерка, поставила все на стіл і стала відходити.

— А де та пара добрих слів? — спитав я її наскоро.

— Коли б я була вами, — відповіла та, — то не їла б тієї юшки ані того м'яса.

— А це, чай чи кава? — спитав я знов нетерпеливо. — Маю враження, що від цього банячка заносить ніби нафтою.

— Якщо від нього заносить нафтою, то це мусить бути чай, — потвердила рішуче кельнерка, — бо наша кава має запах терпентини.

Як бачите, часи міняються, а з ними і традиції. Колись, дсма, наші люди любили святкувати й гоститися. А тут? Як не товчуться десь автами по дорогах, то сидять у себе дома, прилипши усім еством до телефонів і телевізорів.

— Мої мама мозут ховолити на телефоні цілу хвдину на їдну тему, — хвалився сусідам малий Юрко.

— А мої мама, — перечванювався йому кирпатий Данило, — мозут ховолити ас дві хвдині бес задної теми.

Зайшов якось до мене, під свята, телевізійний опитувач і спитав мене, чи я маю телевізор, і чи я тепер слухаю щось путяще.

— А хто ще з вами є в кімнаті? — спитав він.

— Моя жінка.

— А кого ви тепер слухаєте? — настоював він на своєму, записуючи всі відповіді.

— Жінку, добрий чоловіче, жінку, — відповів я йому спокійно.

Вся наша біда в тому, що замість традицій ми маємо тут забагато вигід. А від вигід часто болить голова. Ну, от пішов я раз із таким болем до свого лікаря і скаржуся:

— Докторе, ви знаєте, що я готов своїй жінці неба прихилити. Відколи вона стала скаржитися на тяжку роботу в хаті, я купив їй всі витребеньки, і не досить: радіо, телевізор, електричне залізко до прасування, електричну машину до прання, електричну машину до сушення. Електричне це, електричне тамте. І що далі?

Доктор глянув на мене і відповів спокійно:

— Купіть їй електричне крісло.

Можливо, що він має рацію. Тільки я ще не знаю, коли його купити: під ялинку, чи на ім'янини.

З ВЕЛИКОДНОЮ ПАСКОЮ

Святкували ми колись, за «добрих часів», Великдень незле. Була ніби свобода, радість, ну, й надія на «свячене». Правда, дорога до «свяченого» не була така гладка й проста, але ми й так по битих шляхах ходити ще добре не вміли. Та вина тут не в людях, а в тому строгому пості (хай йому гикнеться щасливо). Бо крім лободи, цибулі й олії, олії і цибулі, і ще тієї нещасної бараболі, не було що їсти. І так вірно й ретельно придержувались наші люди цього посту, що від нього вони сліпли, глухли й навіть наставляли собі на п'яти.

— Він так попсував мені мої нерви своїм ходженням з хати і до хати, — скаржилась, було, сусідові на свого чоловіка Настя Писконоса, — що я стала втрачати на вазі.

— Ну, як так, то може краще, щоб ви якнайскорше розійшлися, — радив їй добродушний сусід.

— А може ще трохи зачекати, — відповіла Настя, — бо я й так ще хочу втратити принаймні з десять кілограмів.

А піддячий Гриць Причепа то так був охляв з того посту, що від Вербну неділю став уже навіть маячити. І в такому стані повезли його до Гилька Хвостотяга, старого ветеринара, бо до лікаря було трохи задалеко.

— Поможіть мені, докторе, — бідкався той, — бо від якогось часу мені здається, що я не людина, а такий собі пес.

Здивований ветеринар глянув на нього підозріло і по короткій надумі запитав Гриця:

— А від коли ви себе так почуваете?

— А від тоді, як я був іще щеням, докторе.

Таке то траплялося в недавню давнину. Ну, вис-

нажені такою буденщиною, ми рішили, одного доброго року, зустрічати велике свято інакше, по-людськи.

— Піді-но, Климе, до єгомосця і принеси мені ту велику діжку, що в їх кухні ніби на посагу сидить. Будемо пекти паску.

І до полудня мій батько притаскав таку діжку, що ледве її крізь двері просунули. Ну, й почалася робота: і місили те тісто мама, баба, тітка, сусідка Ксеня і ще та Горбата Гапка. І до вечора вим'яли таку файну паску, як корзвай. Хоч було сядь і залицяйся. А в додатку до цього ми спекли ще таке кругленьке поросятко, що і з мертвого слину витискало.

— Ну, буде з чим показатися завтра, — радів мій батько, затираючи руки.

І добре сказав. Бо заки зійшло сонце, на нас чекала приготовлена фура: високі сидження, застелені килимами, а по середині, на в'язках соломи, розсміяна паска в завітчаному коші. А біля неї, з настороженими вухами й задертим угору рилом, наше смагляве поросятко: так ніби гордилося своєю першою дорогою до церкви, і ще в такий великий день!

— Ну, — цмокнув мій батько раз, тріснув бато-гом і коні рушили з місця: фура гладко з'їхала на доро-гу і покотилась вперед. Була рання весна й дорога вже трохи підсохла. Словом, їхалося як по подушці. По лівій стороні пагорбки, що злегка перехиляли віз в протилежну сторону, а з правого боку дороги почи-нався глибокий зрив, який кінчався в Мацьковому потоці. Мій батько вітався з людьми, що йшли з пас-ками до церкви й повторяв собі півголосом:

— Ну, буде з чим показатися...

Аж тут якось з-під плота скочив бісів пес, коні нагло стали, а потім так зірвались і так сіпнули диш-лем, що віз тільки скрипнув, захитався і перевернув-ся в правий рів, як п'яний слон, з усім, що в ньому було. Хай тобі трясця! Ще не всіли ми опам'ятатися, як паска вилетіла з коша, а за нею і дурне поросся, і обое до Мацькового потока так і покотились, кить-кіліть, кить-кіліть, кить-кіліть. Кинувся мій батько

вділ, пустився щосили за паскою і схопив її ще заки вона докотилась до води.

— Паска, паска, — кричали одні.

— А паця, а паця, — перегукувалися другі.

— До чорта з пацям, тримай паску, — настоювала мати, вилізаючи з-під в'язків соломи.

Але заки батько підвівся, наше порося вже так було запороло рилом в болото, що тільки хвостиком вимахувало над водою.

— Не дивуюся вже свині, — жалувався батько, — бо свиня свинею і її все до болота тягне. Але, що тебе туди пхає, то далєбі вже не розберу, — приговорював він до паски.

За той час посходилися люди й стали нам помагати. При цьому старий Мацько, мабуть, бажаючи собі поглузувати з місцевої старшини, з якою мав щось на пеньку, закликав сільського вїта і сказав йому, щоб він, або його депутати, витягнули наше порося з його потока:

— Маю враження, — сказав він хитро вїтові, зиркаючи на порося, — що ви, пане начальнику, займаєтеся небїжчиками в таких обставинах.

— Правду кажете, — відповів йому спокійно вїт, стукаючи йому в груди грубим пальцем, — але, для певности, ми все перше звертаємося до родини покійного.

І хто тут був би не сказав, що наші свята не заповідалися цікаво.

БІБЛІОГРАФІЧНА ОПЕРАЦІЯ

До невеличкої кімнати влетів, як несподівана буря, літературний редактор газети «Слава», Василь Попихайло, і підбігши до стола, звалив, на стоси паперів, повний оберемок нових книжок.

— Звивайтеся, товаришу Шпирка, з тими наголовками до нашої «Бібліографії», бо там вже чекають на неї.

— Звивайся та й звивайся, — відбився скоро вчений критик і бібліограф Панько Шпирка. — Я ще з цими не впорався, а ви вже знов новим крамом стіл завалили. Ну, й морока вченому з тими плодовитими письменниками!

— Звивайтеся як можете, — настоював вже інакше редактор Попихайло, — бо з друкарні тиснуть, з редакції дзвонять, а люди до брам добиваються. Світ «Бібліографії» хоче. Ви знаєте, як усі покладаються на нашу солідність, на нашу чесність і нашу послідовність. От чому нам вірять і кричать нам у телефоні: — «Про книжку пишiть, панове, про книжку!» — І ми їм пишемо, даємо. От хоч би оцю червону, товаришу Шпирка. Мас культурний вигляд: велика, об'ємиста, в твердій оправі.

— Гм. Теодор Курпіта, «Блакитні троянди». Чудово презентується.

— І незрівняна лірика. Послухайте:

Над містом місяць догаряє
І північ вибила давно...
Вся біла випита докраю,
Лиш темне ще стоїть вино...

— А чи не той це поет, що десь там у тій нещасній провінції життя коротає? Кажуть на вестах, в якомусь там Цікаку. Я бачив раз у кіні, що там голі індіани ще з луками по місті гуляють.

— Той самий, товаришу. Він колись писав ще про якісь там зизи в літературі, чи літературні ризи. Яюсь так. Пригадук, добре шкварив.

— Добре кажете. А що сталося з тою рецензією на його «Троянди», якогось Турка, Турмили чи Бурмили?

— Миколи Гурка, товаришу. Спершу відложили, бо «Славні» групівці видно кривились. Мовляв, хвалити там якусь провінцію? Так і пішла, небіжка, видно, до коша. Бо як інакше пояснити? А тепер запишіть його в «Бібліографію» і цим пошануйте людину, бо перо в нього гостре, і ще готов нас на гоцки взяти

— Я так як бачу його жало перед собою:

Сидить редактор Попихайло
І поре носом по письмі:
— »Чому то воду неохайну
Даєте в склянці ви мені?«

— »Не так, народе, — хляпнуть з баньки. —
А справа проста і ясна:
Вода в нас чиста, тільки склянка,
З якої п'єте, вся брудна«.

— Дайте собі спокій, товаришу, й не викликайте вовка з лісу. От беріть і пишiть.

— Записати «Троянди» тут не трудно, бо вони собі на це заслужили, але що зробити з тією квадратовою лисиною? На палітурці каже «Життя Лазарка з Тормесу» в перекладі з еспанської якогось Палія.

— Я перелисткував цю повість і запримітив, що в ній говориться про якихось жебраків. Видно це якась біблійна повість, то зарахуйте її до релігійних книжок.

— А може її зовсім не записувати. Жебраків у нас і своїх досить.

— Не так скоро, товаришу Шпирка. Бо вам треба знати, що «Лазарка» випустив у світ сам Середяк з Аргентини, чи не одинокий солідний видавець українських книжок. І не забувайте, що, в додатку до цьо-

го, він видає ще й «Мітлу». Хочете, щоб він нею нам очі повитирав, так як тим, що не вміють культурно поводитися? Що там Мітлюю, драпакою! Тож шануйте книжку й людину, але коли хочете вже щось викидати, то вкиньте до коша оцю Палієву «Етс'єтера», що прийшла рік тому, бо вона видана десь аж в Мехіко. Але хто не бачить, що тут діється, то й не образиться.

— Так культурно видана книжка, а ви з такою відразу до неї. Там такі поезії. . .

— Та я страх люблю поезію, але там такого понаписувано якоюсь латиною, що я ніяк в ній не розберуся. Ви знаєте як я ненавиджу отих циганських мов.

— Але мені було б шкода тієї пані, як їй там, Гарасовської, що намалювала йому до книжки таку чепурну обкладинку. Хоч я не поділяю. . .

— То киньте її вже до біса в темний кут, нехай вона там маринується.

— Хто, мисткиня?

— Книжка, халявна Шпирко, книжка. І беріть вже оті принади наших пань.

— Одна про якісь пахощі, певно жіночі, а друга знов про якийсь там цвіт при плоті, й ще такі собі сентиментальні речі. Щиро скажу, що я читав обі й поза густими лопухами світу Божого не бачив. Ну, й як до них братися?

— Хай і так, але не відкидайте, бо ті пані пишуть до «Слави», мають впливи в редакціях і в наших групах. Тож робіть так, як та старенька вдова, що пішла була з маленькою фотографією свого небіжчика до малярської студії.

— Певно хотіла, щоб їй намалювати з неї портрет.

— Так і було. Ну, мистець сказав, що він його намалює без жодних застережень.

— Коли б я був удовою, — перебив Шпирко, — то я попросив би його ще підкрутити йому вуса.

— Вона так і зробила. А потім додала: — «І усуньте цю бородавку біля носа». — А коли мистець згодився і на це, то дбайлива вдовиця ще добавила: —

«І скиньте йому цей капелюх, щоб було видно його кучеряве волосся. І причешіть його трохи».

— Маестро певно призадумався і спитав її, в котру сторону небіжчик чесав своє волосся.

— Зовсім так. Тоді задумана вдовиця відповіла стурбованому маестро: — «Я вже не пам'ятаю. Але як ви скинете йому капелюха, то вже самі побачите». — Так, товарищу Шпирка, робіть і ви з цими повістями. І звивайтеся, бо вже дзвонять із редакції.

І редактор Шпирка дзьобнув в каламар і занотував:

Пишіть, пишіть і ще пишіть (так каже він):

Із »Слави« всім кадить, кадить від мене.

А тим туним із фарм Грінорам вперегін

Скажіть, що »ви давно вже вийшли з теми«.

НАУКОВІ З'ЇЗДИ

Якось під неділю прочитав я таке багатомовне оголошення в нашій шанобливій газеті «Рада»:

**Українська Наукова Академія в Америці
ім. Всіх Вчених**

П О В І Д О М Л Я Є ,

що в суботу 30 травня, в 7:30 вечора
у великій залі власного дому
при 75 Сх. 10 вул. в Нью-Йорку відбудеться

**ВЕЛИКА МАНІФЕСТАЦІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ**

з доповіддю проф. д-ра Вченого Академіка

———— **ДАНИЛА КВАШИ** —————

на тему:

**СТРАТЕГІЧНА ПОЗИЦІЯ М'ЯКОГО ЗНАКУ
В ПОЕМІ «ФІТЬ-ФІТЬ» ОНУФРІЯ ТЮТЬКИ
Й УКРАЇНСЬКА СПРАВА В СВІТІ.**

Після доповіді дискусія.

Участь членів обов'язкова!   Гостям раді!

«Ну, — подумав я, — що тут робити? Справа, видно, міжнародної ваги й вимагає від нас стратегії».

Біда лише та, що наші великі діячі ще й досі не визбулися своїх старокраєвих звичок: до нас, до нас, до нас. Треба, наприклад, діячам цього, — їдьте до нас

(не ми до вас); ви за цим — до нас; хтось за тим — до нас. До нас та й до нас.

— Та коли ви вже висунетесь з тих ньюйорських дір і темних закамарків? — питають їх. — Та робіть так як наші американці: їдьте на провінцію, до людей!

— Та, воно б і можна, — відповідають ті, — але що там є у вас? Хіба ті червоношкірі, що бешкетують з луками і стрілами по полях. А в нас, панове, культура. Висока культура! Рух, крамниці, газети, клуби, бари, шапи, дим, задуха й наша улюблена мітла.

— А я вже не їжджу на ті провінції, — скаржився один учений. — Бо раз я пішов на автобусну станцію, а що було трохи завчасу, то я став розглядатися. Ну, от і побачив я в куті машину, що ворожить людям долю, і вкинув в неї нікля. Затарахкотіли коліщата й пружини, і з середини вийшла картка з написом: «Ви називаєтеся Василь Булька, вам 50 років і ви їдете до Ликвуду у важливій справі». — «От тобі й на, — подумав я, — там певно хтось сидить у скриньці і так собі гоцьки з людей строїть». — І щоб переконатися в тому підступі, я знову вкинув нікля і з машини знову вийшла картка з написом: «Ви називаєтеся Василь Булька, вам 50 років і ви їдете до Ликвуду у важливій справі». Я не міг з дива вийти, але рівночасно старався перекопати себе, що це тільки гра й обманство. — «Це просте безглуздя, я цьому ніяк не вірю», — сказав я собі рішуче, вкидаючи ще одного нікля. Машина знов затарахкотіла і з неї вилетіла нова картка з написом: «Ви все ще називаєтеся Василь Булька, вам все ще 50 років і ви все ще їдете до Ликвуду, але ви забагато тут блазнували й пропустили свій автобус». Це мене навчило і я з того часу вже нікуди не їжджу.

Серед таких міркувань я опинився в залі Академії. За столом д-р Кваша вже читав свій небувалий виклад:

— М'які знаки в поемі «Фіть-Фіть» Онуфрія Тютьки мають ревелюційне значення. А це тому, шановні слухачі, що в цьому творі знайдено 870 малих (мь-870) і 197 великих м'яких знаків (вь-197). Коли взяти під

увагу, що українська мова є п'ять разів м'якша від інших провідних мов, то сила цих знаків виносить мь-4350 з додатком вь-1560, що дає потенціяльну суму мь + вь = 5710 одиниць. Ця природна фреквенція м'якання не тільки турбує інші національності, але й викликає в них неабияку заздрість. А від заздрости до конфлікту не далеко. Тому вони навіть натискають, щоб поет Тютька заперестав писати свою другу поему, «Піть-Піліть», і не викликував непотрібного конфлікту. Бо вони знають, що зміцнення потенціяльної сили нашого м'якання було б тим, чим є слон до мухи. . .

— Коли ви вже при слонах, — перервав йому один із слухачів, — то могли б ви мені сказати, що саме робить слона таким великим?

— Вел, — зам'явся д-р Кваша, — хоч це має свою специфічну вартість, проте я мушу вам признатися, що я на те відповіді не маю.

— А чому в нього такі клапаті вуха?

— І цього не знаю, — потвердив скоро стурбований академік.

— Чи я вам своїм питанням докучаю? — настоював той із публіки.

— Зовсім ні, — відповів д-р Кваша, — бо коли ви не спитаєте, то нічого не навчитеся.

А на другий день появився в «Раді» такий комунікат шановної установи:

ВЕЛИКИЙ УСПІХ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

Нью-Йорк, 30 травня. — Учора вечером відбулася в приміщеннях УНАВА велика маніфестація української науки, на якій докладав відомий вчений і академік д-р Данило Кваша. Його праця про «Стратегічну позицію м'якого знака в поемі »Фіть-Фіть«
Онуфрія Тютьки й українська справа в світі» викликала хвилююче зацікавлення. Приявні на залі, числосл 15 осіб, з великим задоволенням прийняли рішення О. Тютьки поему »Піть-Піліть«
не кінчити і цим причинитися до політичного відпруження в Ев-

ропі. З цього видно, що українська наука поступила ще одну велетенську милю вперед і причинилася до безмірного розголосу українського імени в світі.

— Що ви думаєте про цю конференцію, — спитав я одного із зацікавленої публіки.

— Вел, — зам'явся той, — це все нагадує мені того хлопчину, якого взяли перший раз до церкви. Після довгої відправи й сухої та нудної догматичної проповіді, захоплений батько спитав юнака: — «Ну, сину, як тобі сподобалася відправа?» — Стурбований хлопчина звернувся до себепевного батька і швидко відповів: — «Відправа увійде, але те бизнесове оголошення було трохи задовге».

Ну, яке питання, така й відповідь.

ПІКНІК

Слово «пікнік» не наше. А присвоїли собі його наші емігранти з англійської мови, яка знов же привласнила собі цей вислів від французів. У словнику Вебстера сказано, що пікнік, це розвагове дозвілля, на яке учасники приносять їжу і споживають її під голим небом. А в «Енциклопедії Британніка» читаємо, що пікнік це рід розваги, на яку запрошують гостей з метою провести в догідному місці час на прогулянці й поділитися з ними їжою на вільній природі. Як би воно не було, ми не тільки його собі щиро привласнили, але ще й збагатили та прикрасили його своїми притаманностями. Коротко кажучи, пікнік стався частиною нашого щоденного життя, малоццо не народною традицією. І так пікнікуємо ми від ранньої весни до пізньої осені. Всі пікнікують: церкви й школи, клуби й союзи, братства й сестрицтва, родини й знайомі, старі й молоді, свої й чужі, ті й тамті, і ще переонті. Треба кадила до церкви — пікнік. Мітли до школи — пікнік. Чопа до союзової бари — пікнік. Людей до клубу — пікнік. Одним словом, пікнік став для нас тим, чим милиця для кривого, а кий для лінивого, як у підслуханій розмові:

— Я вже два тижні роблю на дорозі, а мені все ще не видали лопати, — скаржився новий робітник.

— А хіба вам не платять і без неї? — пробував боронитися наставник.

— Та, воно ніби й так, — відповів той скоро, — але справа в тім, що тут усі робітники мають свої лопати, на які вони можуть спертися, крім мене.

І в нас буває не йнакше. Бо ми так налягаємо на той пікнік, що без нього нам не їсться і не спиться. Ще не злізе, бувало, сніг із оболоння, а наші люди вже заглядають:

- Ну, буде вже пікнік?
- Музики є, а як там бара?

І так пікнікуємо, що без бочки і цимбалів робота нас не береться. Люди тільки ходять, заглядають, підглядають, виглядають. Тут один, там два, за церквою три, а під церквою громада.

- Не йдете до церкви, Микито?
- Та ні, лавки обіцяв привезти.
- Ну, то можна б і тепер, при холоді.
- Та можна б, але я якось нездужаю.
- Алеж ви обіцяли.
- Та так, але я вже Грицеві переказав. . .

І так будемо ходити і обходити, що до полудня висадимо таку скриню, а на ній таку бару, що аж мило подивитися. І пікнік готовий. Такий національний і патріотичний, що гей: музика грає, люди скачуть, бочки гудуть, корки стріляють, пляшки дзвонять. А коло бари сама старшина: голова, предсідатель, засідатель, секретар, скарбник, а там радні, і підрадні, і дорадні.

- Пийте, куме, пиво. І даром, бо я плачу.
- Та що ви, сусідо! Віску пийте і своє попирайте. Бо вона від своїх, краєнів наших. Тож не бійтеся.
- Ну, як так, то на здоров'я! Я, боятися? Я ще не в таких бував. . .

— Що ви кажете?

— Те, що чуєте. Бо вам треба знати (ну, на здоров'я!), що я колись при літаках служив і часто літав двомоторовими птахами. Аж раз мій мотор запчихав і став тарахкотіти. — «Що робити?» — питаю я капітанів на землі. — «Залучіть другий мотор», — приходить із землі відповідь. Але скоро потім і другий мотор став дуситися й відмовляти послужу. — «Порадьте, що тепер робити?» — питаю я знов своїх капітанів на землі. По якійсь хвилині один із них відповідає: — «Що робити? А повторяйте за мною: Отче наш, іже еси на небесіх. . .»

— А мені, даруйте за слово, ще не таке трапилося, — перебив один із гурту. — Бо раз на літаку якось

я запримітив в обох моторах чорні хмари диму, а потім червоні клуби вогню. Хтось нагло зірвався і став кричати: — «Мотори в огні», мотори в огні». — На-стала паніка і замішання. Аж тут в дверях з'явився летун, з легкопадом на плечах. — «Успокойтеся, добрі люди, і не бійтеся, — сказав він переконливо, — бо я скоро злечу і побіжу по поміч».

— Ну, бачите, куме, — обізвався председатель Гилько Гедз, — нема чого боятися. Тож пийте, бо я фундюю. На здоров'я!

— Не хочу, маю досить.

— Та пийте і не гордіть. Бо віска від зятя, тож свое попирайте і будьте патріотом.

— Та не можу. Слухайте...

— Що, носитеся? Мною гордуєте?

— Та що вам, Гильку? Ви ж забуваєте...

— Я забуваю? Як ви смієте говорити, що я забуваю? — ставиться Гилько Гедз. — Моя пам'ять знаменита. Є тільки три речі, яких я не можу затримати в голові: запам'ятати імена, розпізнати людей, і пригадати собі третю річ. Ну, то вже пийте.

— А він п'є від мене, — висувається з гурту дяк Онуфрій Потягач, — ще рано обіцяв.

— О, то він такий? — вибухає председатель. — Та я таких лів копи нараз.

І так йде, як на деякому пікніку буває: просто межі очі. Тільки трас, хляп, гуп. Кулаки літають, пляшки дзвонять, музика грає, люди скачуть.

— І чому ви не можете якось погодитися? — стане благи патріотично настроений Місьо Смик. — Ви поводитесь так, як ті дві вперті баби на поїзді, з якими я їхав, що сперечалися за те, чи відкрити вікно, що притикало до їх місць, чи ні. — «Якщо відкриєте, то я умру від запалення легенів», — скаржилась одна. — «А як не відкриєте, то я вдушуся від цієї стухлої задухи», — настоювала друга. — Коли мені вже тієї сварки було трохи забагато, тоді я звернувся до кондуктора і сказав: — «Будьте такі ласкаві, відкрийте».

те вікно, нехай перша простудиться, а потім закрийте його, хай друга вдуситься, тоді матимемо спокій».

А ще як щербатий Ясьо затягне на все горло патріотичної коломийки,

Забаву-си зачинаєм,
Забаву, забаву,
А я собі переверну
Писок на халяву —

тоді ліпшого пікніку вже й не треба.

— Та бавтеся чесно, Ясю, і не плачте так голосно.

— А ви, що маєте мені до розказу?

І йде так, як на деякому пікніку буває: просто межі очі. Тільки трас, хляп, гуп. А потім ще посходяться, порадяться і обрахують: пива — стільки, віски — стільки, цього — стільки, того — онільки. Одним словом, успіх. Стане на мило, на кадило, на кропило і ще на чіп до баум. Не згадувати вже про партіотизм. І на це стане. Звичайно, як у поступі. В поступі, що нагадус того юнака, який хвалився батькові, мовляв, він дістав свою першу ролю, що в ній він грав партію чоловіка жонатого двадцять п'ять років. — «Це добрий початок, сину, — відповів батько, — тож працюй, а колись може ще дістанеш ролю, в якій зможеш сказати якесь слово».

Ну, в поступі всіляко буває.

ВІТАЄМО, ГОСТІ!

Ще довго не прозвеніли перші пискотливі металеві потрясення розтарахканого дзвінка, як із незамітного входу розпанахались навстіж двері і з темного задушливого нутра посипались напередими сотки викликів і запитів повних радості Міщухів:

— Ну, нарешті! А ви самі? Вітаємо, дорогі гості, вітаємо, куми наші! А звідки ви, просто з дому? Ну, й свято! Та заходьте, дорогі гості, заходьте. . .

Ми ще не встигли добре просунутись у темний присінок, як із кімнатних глибин ударила хвиля парного повітря й сирих кухонних запахів.

— Максим і Ганя Селюхи, і ще в таку спеку!

— Ну, й парить сьогодні, — поспішив за жінкою кум, стираючи з себе липкий піт.

— А ми, знаєте, тільки що з роботи і не було навіть часу провітрити хату, — виправдувалася кума Ксеня, ставши якимось безрадно по середині кімнати. — Але можна відчинити трошки вікно, щоб провіяло. А може, побіжи-но, Васильку, до кухні і пусти той охолоджувач повітря, а то дихати вже немає чим. Ми так, знаєте, натерпілися в цих мурах від тієї спеки, що нарешті рішили купити собі охолодувач повітря. . .

— І яке купно! — перебив їй кум Василь.

— А що, були клопоти?

— Та, клопотів таких ніби не було, — почала Ксеня, — але. . . Зайшли ми, знаєте, до крамниці, власник якої нам відразу поскаржився на крадіж, що сталася в нього кілька днів тому. — «Нам дуже прикро, — пробували ми його потішити, — а багато ви втратили?» — Власник крамниці розвів руками і непевно вицідив: — «Ні, небагато. Але ми були б втратили багато більше, як би злодій був закрався трохи скорше» — «Як це розуміти?» — спитали ми з цікавості. — «Зов-

сім просто, — відповідь власник, — бо зайшло так, що того ранку, перед самою крадіжю, я розписав загальну випродаж і весь крам знизив на двадцять відсотків». — Ну, от, таке то було з купном охолоджувача. Правда, він нас коштував чимало, але при ньому добре спиться, а ще по роботі. А побіжи-но, Васильку, до кухні і пусти його в рух.

— Зараз, серце, зараз. Я тільки хочу показати кумам наші вироби. Бо я, знаєте, тепер і різьблю, і маляю. І збуваю це все сяк, або так, як заїде. Воно, ба-чите, не зле, а помагає. . .

І під усміхненим оком нашого кума ми стали обходити всі кутки й закутки:

— Що за фантазія! І взори, і робота. . .

— Я, знаєте, так, із голови. Яюсь несогірше. . .

— Ну, й жарить уже сьогодні, — вирвалось мені зненацька. («Ух, і коли вони вже прохолодять цю страшну хату?»)

— А може ви щось випили б на прохолоду? Та зайдіть до їдальні. Просимо, гостіться.

— Дай-но, серце, того квасу. Він так гасить цю невмолиму спрагу, як лікарство, — порадив підбадьорений кум.

При цьому шиковна кума витягнула з кута якусь баньку і стала з неї наливати. Густа і млява юшка подобала радше на кислий борщ або на перестояний кисіль, ніж на квас.

— Трохи терпкий, — завважив кум, поцмокуючи злегка, — але ще добре щипає за язика.

«Терпкий? — бунтувалось у мені зранене ество. — Та він уже скис і перекус, а його млява теплуватість зовсім не промовляє до душі».

— Не п'єте? — збентежилась кума. — У нас так, по свому. А до тих «кблів» ми яюсь не привикли.

— То дай, серце, нашим кумам того студенця, вони певно голодні, — підказав скоренько кум Василько.

— Та я би його дала, але наші куми може того крайового вже більше не їдять. А ми так, знаєте, ще по свому. . . Варила його та пришибляна Зірката Ма-

риня зі старого готелю. А варила вона на весіллі дочки нашої їмості, от я їй і сказала налити мені зо дві макітри того студенця. Ну, я тоді післала Василька до неї, до готелю, чи не так, серце?

— А такий тоді падав дощ, що Господи! — «Виглядає на потоп», — сказав я тоді Зіркатій Марині. — «На що?» — зірвалася вона як із просоння. — «На потоп, — кажу їй, — хіба ви не чули про потоп, про ковчег Ноя, і про те, що він осів десь на горі Арараті?» — «Ні, — бо вже буде три тижні, як я не бачила телевізії».

— Ну, й гріє вже сьогодні, як у пеклі, — покаржилася Ганя.

— Василю, серце, — зірвалася нагло кума, — зайди-но в кухню і пусти вже той охолоджувач. Бо як ми його купували. . .

— Та не турбуйтеся, кумо, — став я їй на пальці, — бо то машина і забере багато часу, не кажучи вже про електрику.

— То, може, відчинить так трохи вікно, хай провіється, — попросила ласкавим голосом Ганя.

— Коли б це було вікно, — схопився якимось ніяково кум. — Воно тільки так, намальоване, для прикраси. Бо за стіною знову стіна, знаєте, як то в великому місті.

Щоб затерти якимось його збентеження, я поглянув на годинника і майже скрикнув зі здивовання:

— Господи, шоста година! Ну, пора нам додому, жінко, бо перед нами дорога, а час не стоїть.

— Та що ви, куме? — зірвалася господиня, — та я зараз. . . — і побігла до кухні.

«Ну, й гарячє, — махнуло мені в голову. — І коли вони вже провітрять цю задушливу хату?»

Тим часом вернулася кума в інакшому строї і з облізлим від довгого прання фартухом поверну, і, звертаючись до свого чоловіка, стала ніби виправдуватись:

— Дивися, серце, яке старе дрантя мені припадає носити. Хтось подумав би, що я тут якась кухарка, або щось. . .

«Як би цей хтось лишився на обід, то він змінив би свій погляд», — подумав я.

При цьому ми обоє підвелися й подались до дверей.

— Ну, й гості, — стала нарікати кума, — і пити не п'ють, і їсти не їдять. І чому вам так спішно?

— Дорога далека, а час не стоїть. А ми вже й так утратили ціле пополудне, — оправдувалася Ганя.

— А тут ще така спека, — додав я чомусь зненацька.

— І ще яка, — потакнула Ганя, витираючи піт із вогкого обличчя.

— Та роздумайте... Та ми зараз... Васильку, та побіжи вже раз до кухні і пусти той охолоджувач у рух...

При цьому кум Василь подав нам свою вогку руку і простогнав, ніби звалюючи з карку тяжкий камінь:

— Ну, й жарить. І коли б я був знав, то хоч хату був би провітрив. А так...

І усміхаючись чемно й кисло, він помалу примкнув двері, тріснув замком і зник у темноті.

ЖИТИ ПО-МОДНОМУ

Жити по-модному сьогодні не так легко. А не легко тому, що прірву, яка заіснувала між учорашнім і сучасним, не так легко стягнути до купи. Тому старші часто не розуміють молодих, а молоді старших. І коли я думаю про ці справи, то мені завжди нагадується добродушна баба Феська, що успокоювала свого непосидючого внука: — «А не пішов би ти, сину, зі мною на ярмарок провезтися трохи на карузели?» — «Та я не проти цього, — відповідав спокійно хлопчина, — якщо це вам справить якусь приємність».

Таке саме буває з платтям. Бо з тим, що сьогодні повиходило на світлі, то й собі трудно догодити. Не даром то Оскар Вайлд назвав моду нестерпною формою гидоти, що її треба поправляти що пів року. А й сам Шекспір не дуже помилявся, коли сказав, що мода нищить більше одяжі, ніж сама людина. З такими то думками я зайшов якимось до стилевої крамниці за парою штанів (даруйте за слово). А в крамниці, як у крамниці: добра всього повно, тільки стань і вибирай. Тож став я розглядатися і, запримітивши у вітрині пару «джінс», я звернувся до продавця:

— Я хотів би спробувати ці у вікні.

— Нам дуже прикро, але ви мусите їх пробувати в убіральні.

— Ну, так. А скільки за них? — спитав я ніяково, обертаючи штанами, як швець шкірою.

— Дайте три десятки і доб'ємо торгу.

— Три десятки не гроші, — став я перед ним крутити, — але натягати на себе таку тверду бляху, а ще в спеку, трохи непрактично. Доречі, тепер носять багато коротші. . .

— Це не клопіт, — відповів той, — бо за три п'ятки ми вам обріжемо ногавиці до смаку і стилю.

— Ну, то ріжте, — рішив я без надуми, щоб не завдавати продавцеві болю. Бо я знаю, як то буває з тими клієнтами. От учора якийсь чоловік не міг рішитися з вибором пари черевиків, і скільки то було вітру! — «І на що він так нарікає?» — спитав наставник продавця. — «Добре питання. Він хоче, щоб оба черевики скрипіли на одну нуту».

За цей час вернувся мій продавець із обрізаними штанами.

— Ось вам мистецька штука нашої кравецької робітні.

— Ваша поправка непогана, — став я мняти своїми вже штанятами, — але вони якісь такі тверді і рапаті. Сьогодні носять штанці розбиті і розношені. А ці?

— То нічого, — відповів мій добряга, — їх можна в нас розбити. За десятку ми їх пустимо в машину, а вона вже їх так розбовтає, що вам пухом на шкіру ляжуть.

— Коли ви вже при цьому, то зробіть щось із цими рубцями. Цеж стародавне! Тож розтріпайте їх трохи на нитки і на торочки, щоб штанці виглядали ніби задавнєні, зношені.

— Івасю, — звернувся мій терпеливий продавець до хлопчини, — а візьми-но, сину, ці штанці назад до робітні і скажи їм порахувати тільки дві десятки, по протекції.

«Гроші грішми, — подумав я, — аби поправка вийшла добре».

Але за пів години з'явився наш Івась зі штанцями. Взяв я їх до рук і аж із дива вийшов: що за кравецьке чудо! Ні твердості, ні рубців, тільки пух і торочки!

Я хотів вже було вийти, аж тут мій продавець заступив мені дорогу і півтихо процідив:

— А може б так додати ще кілька латок? Таких кольорових, що тепер у моді? Як старому клієнтові, ми вам порахуємо дешево: по два долари за латку.

— Ну то пришийте вже з десять, і то розмаїтих. І не забудьте причіпити з пару на стратегічних місцях.

Сказано, зроблено. І перебираючи своїми спритними пальцями штанята, мій добродушний продавець додавив:

— Таких латок позавидував би вам навіть сам почаївський жебрак на відпустовім ярмарку. Але наша чесна обслуга була б далеко неповна, коли б ми не обдарували вас спеціальним і безкоштовним презентом. Тепер, як знаєте, носять оці обрізанці з дірками для моди і вигоди, і такі вам особливо були б до лиця.

При цьому він вхопив великі кравецькі ножиці і без довшої церемонії заатакував мої охлялі штанята своїм розмашистим стилем і зі сатанським рего-том — шах, шах, шах. Шах сюди, шах туди, шах тамтуди. А мої штанята тільки др, др, др.

— Ось вам наш комплімент і додаток, — усміхнувся захеканий продавець.

Взяв я свої обрізанці до рук і не міг повірити: такої вентиляції навіть цісарі не мали.

— А тепер, будьте такі ласкаві, випишіть мені квиток, бо вже трохи пізно.

І мій терпеливий чолов'яга, повний професійного задоволення, став побожно додавати:

Штани	30.00 дол.
Обрізання ногавиць	15.00 дол.
Розбовтання і розтріпання ..	20.00 дол.
10 латок по 2 дол. за латку ..	20.00 дол.
12 дір і дірок, презент	00.00 дол.

Разом .....

85.00 дол.

Нарешті вийшов я з крамниці і глибоко затягнувся свіжим повітрям:

— Вісімдесят п'ять доларів! І то за пару штанят. Але, щож, гроші є, грошей нема. А головне тут — жити. А жити по-модному, це справді жити!

Далекий передзвін

МІЖ ДВОМА ГЕНУЯМИ

У північній Італії знаходиться незвичайне місто Генуя, розташоване на узбережжі Лігурійського моря. Історично, це портове місто вважають за батьківщину Христофора Колумба, що в XV сторіччі відкрив нам чудовий світ — Америку. За часів свого розквіту, що тривав від XI до XIII сторіч, Генуя, як держава, утвердилась була, між іншим, і на Чорному морі, за-сновуючи свої тривкі й рухливі колонії на Криму. Трохи пізніше, в 1903 році, Леся Українка змалювала нам у своєму творі «Дим» цікаві образки з мозолисто-го життя мешканців генуенських околиць.

Але непсвторна суть цього міста ні в одному ні другому, а в чародійній красі своїх розташувань. Коли глянути з порту на скелі, що стоять на сторожі того людського муравлища, то перед очима глядача зарисовується божественний краєвид: місто повисле в повітрі, місто, що усміхається й мерехтить різноманітними склами й барвами перед неспокійною затокою. Це казкові вілли, розкішні хати, чепурні хатки й різнобарвні балькони. Балькони, балькони й балькони. Сотні бальконів приліплених до мовчазних сіробілих стін, що нагадують ріодежанейрівську «фавеллу». Усе це мерехтить захоплюючою фантазією й усміхається своїми зубатими, повислими східцями, що пнуться стрімко в височінь по кількадесят і по кількасот ступенів нараз.

Якщо ви не бачили властивої Генуї, то можете познайомитися з її мініятурною відбиткою, Галіною, Бо Галіна своїм положенням і своєю зовнішньою красою нагадує італійську Геную. Не одні дороги, що ведуть у сторону міста, розположеного в китловині, біля статечних вілл і хат нагло обриваються й недбало запо-відають: «Сліпий кут, їдьте на власне ризико». А за

тим сонним написом — прірва. Прірва, від якої застигає людині серце; внизу, на кількадесят стіп, як із геуеських гір або ріодежанейрівської «фавелі», відкривається дантейська пропасть. Це підніжжя прірви, у стіп якої розташовується властиве місто зі своїм байдужим, лінивим провінційним життям. А коли з головної вулиці міста глянути вгору, то перед очима глядача виринає сьоме чудо світу — пишні доми, розкішні хати, чепурні хатки й балькони. Балькони, балькони й балькони. Безліч бальконів заледве причеплених до прірви й хат, що байдуже звисають із неї. А до них ведуть незліченні, ліниво повислі східці, що пнуться перто все вгору та вгору, все вище й вище, в глибину небозводу. Кому там по них дібратися в таку височинь?

Галіна, провінційне містечко, лежить у сонній ілійській долині, яких 75 миль на південний захід від Ракфорду, несповна 30 миль від Дубюку, на головному шляху ч. 20. Засноване в 1820 році як «прикордонне місто», воно скоро розрослося й своїм населенням перегнало було навіть саме Шикаго, яке в тому часі було заледве маловідомим болотистим селищем. Тому розростові нової оселі сприяли доволі продуктивні копальні оливи і цини, а також рухлива плавба по Галіні до недалеких вод Міссісіпі.

— Але пожвавлений вплив поселенців, що хотіли швидко розбагатіти нововідкритими мінералами, — говорив нам маєстатичний «олд таймер», — організація нових можливостей і остаточне закріплення самого містечка так згуртували людей довкола «бізнесового центру» Галіни, що ледь-ледь не привели до цілковитого застою корабельного руху й до катастрофального занепаду торговельного життя до вод Міссісіпі. Але Галіна не загинула. А не загинула вона частинно завдяки меткій рухливості одного чудака, а *foreigner to be exact*. Козака якогось.

— Козака! Що ви кажете? — здивувала така мова слухачів.

— Так, козака й чудака. Бо носив він широкі шта-

ни, кожух і баранячу шапку, яких не скидав ні літом, ні зимою. Привозив він звідкись шовки, матерії й різні дрібнички до Галіни. Бувало навантажить він свій віз тим крамом, аж коні вигинаються. У Галіні він міняв своє добро на сушену рибу, хутрянчу шкіру, цину, оливу й возив те все, казали, до Шикаго. Так він обертав своїм возом по кілька разів на рік і був самотнім зв'язковим із «великим світом», що заповідався тоді на північному сході, на великих озерах. Він, видно, познайомився був з Ю. Грентом і запасався в нього великими кількостями виправленої шкіри й шкіряних виробів. Бо, треба знати, що генерал Юлісис С. Грент, наш пізніший президент, після своїх невдач на фермі і в «бізнесі» в Сан Луїсі, осівся був в 1860 році в Галіні та став там працювати в крамниці шкіряних виробів свого батька. Так прожив він тут аж до вибуху громадянської війни, 1862 року. Наш козак запасався в нього шкірою й проводив з ним довгі години на розмові. З вибухом громадянської війни, генерал Грент пішов на фронт, а в слід за ним подався й наш козак. З возом, кіньми і всім добром. І більше не повернувся. Таким то був наш козак, що не дав Галіні загинути.

— Цікаво. А не могли б ви сказати щось більше про нього? Його ймення, родина. . .

Старий «олд таймер» затягнувся димом із закопченої люльки й процідив крізь рідкі вже зуби:

— На чудаках я визнаюся, а на козаках ні. Казав, що він походить із якоїсь там Адезії, чи якогось іншого «плейсу». Спитайте самотнього кривого Метчака, що над прірвою. Бо той чудака, чи козак, туди заїздив, там ночував і навіть там женився, казали.

За кілька днів віднайшовся Метчак. На припорошеній дошці так і стояло латинськими буквами, Matshak. Певно якийсь Матчак, один із тих, що ще не затер свого зовнішнього походження.

— А, заходьте, заходьте, — просив він ліниво, ніби втомленою говіркою. — Біда з одною ногою, — виправдувався він ніяково, — закрили копальню, бо

вже вибрана, казали. Але ми пішли самі, на ризико. Ну, й бачите: одного дня бум, і ледве живого витягнули. А леж, заходьте! — і він пішов, закидаючи нерівно ногою в обі сторони милиць.

Ми пішли за ним і після кількох слів сповістили його про нашу місію.

— А, то був чолов'яга, мій незабутній дід, — заговорив скоро наш співрозмоовець. — Куди то доля ним не кидала! Казав, що з Одеси. А звідки я знаю? Я на тих місцях не визнаюся. Мій батько, то ще знав його мову, а я? Навіщо мені тих клопотів? Одно мушу з притиском зазначити: мій дід ніколи не говорив, що він «рошен». Бо бував він усюди і чогось навчився. Хвалився мій батько, що дід мій усю свою землю козацьку сходив, так любив на прощі ходити. З тих переказів збереглася тільки пам'ять, ну, й декілька свідків з його «Українії». Бо моя небіжка мама була дуже релігійна жінка й старанно переховувала ті рідкісні реліквії. Але пождіть, я зараз їх вам принесу.

Наш співрозмоовець вернувся за хвилину з двома забрудненими образками, на яких ще можна було розпізнати релігійні мотиви. На одній виднів фасад собору і полинялий напис незгіршим почерком: «Пам'ятка сь Печерской Лаври (!) Року Б. 1830». А на другій картці, що представляла собою образ Почаївської Божої Матері, видніли тільки неповні написи виробленим почерком: «Паломництво сь України (!) 10/VIII Р. Б. 1831. Протоиерей А. Курчанский».

— Варта б переховати ці реліквії десь у музеї, чи архіві. Це ж історія.

— Добре кажете, бо я й так на них не визнаюся, — відповів наш співрозмоовець ніби запопадливо, але думки, видно, були в нього йнакші. — Я на них не розбираюся, бо мови тої в мене в хаті не було, а вони може комусь придадуться. Але це може при іншій нагоді. Як не як, — завернув він знову в іншу сторону, — мені приємно підкреслити, що мій дід мав стільки довір'я до Галіни.

Правду говорив наш співрозмоовець: вона пережи-

вала кризу, а з нею й наш земляк. Але Галіна не загинула. Після громадянської війни (1865 р.) до Галіни повертається генерал Юлісис С. Грент і в ній поселяється. З того часу місто набирає особливого значення й стає своєрідним історичним заповідником і туристичним прибіжищем. В останню суботу й неділю кожного вересня в Галіні відбуваються «показові дні», що на них з'їжджаються люди, репортери й фотографи з усіх кінців цієї зоряної країни. Тоді відчиняються двері історичних вілл і домів, що в них зберігаються первісні вироби меблів і домашнього посуду з ранньої доби XIX сторіччя. Крім цього, до обов'язкових відвідин належать такі історичні пам'ятки, як церкви, стародавні ресторани, гостинниці, стилеві приватні дома й вілли в грецькому й вікторіянському стилях, музеї, а головню дім і парк Грента, та інших цікавих речей.

Перед сами в'їздом до Галіни, на одному з невеличких горбків, гордо пишається безпретенсійний дім-музей генерала Грента, що ніби запрошує до себе і до того цікавого і в провінції забутого міста: Зайди сюди, виснажена туземними клопотами людино, і відсвіжися багатством учорашньої краси. А нашим землякам хотілося б ще додати: І зайдіть до садиби Матчака.

Ми відвідали його скромну хатину два роки пізніше. Але в живих його вже не застали. Так пропала частина нашого минулого, а з ним і цінні реліквії з української землі.

ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ

Середній захід. Лінії, хвилясті ілинойсько-вискансінські простори ніби налиті чарівним спокоєм. А казкова краса ранньою весною, спілим літом, а особливо многобарвною і мальовничою осінню так і пишається перед очима здивованого глядача. Ось перед ним в'ються повітові й польові дороги та доріжки, до яких соромливо припадають чепуренькі хати, хатки і фермерські загороди. А придорожні поштові скриньки на похилих від старости й негоди стовпцях заповідають своїх господарів — Смитів, різних Меків, Огерів, Калагенів, Моріяртів, Смикулів. . . Смикулів? Щось ніби сіпає за серце і каже: стань! Ми зупиняємося, вертаємося назад і приглядаємося до скриньки: Смикула! Невже це наш на сміх земляк забутий?

Закрадаємося несміливо на ферму, ніби чогось шукаємо. А збоку біля хати, сидить під кріслатим деревом статочна людина. Вітаємося й пробуємо нав'язати розмову.

— Ми українці, з околиць. Нас зацікавив на вашій скриньці напис «Смикула». . .

— О-о, -- усміхнувся протяжно, але ошадно наш господар. — Мене знають тут під іменем Смайкюла, і я таким вже й почуваюсь, — відповідає нам по-англійськи трохи здивований фермер.

А далі йде неохоче, ніби неповна й наскоро накидана розповідь минулого: дитячі літа, приїзд батьків, поселення на відлюдді, чуже оточення, туга за своїми людьми, церквою, мовою, а там, під старші літа, самотність і збайдужіння. . . А потім, ніби на своє оправдання, з притиском і приглушенням боєм:

— А де ж поїдеш з ферми шукати своїх? Ви кажете, що ви українці. А де ж ви були 40-50 років тому?

Так. Добре питання. Де ми були 40-50 років тому?

Що ми зробили для учорашніх Перхайлів — сьогодні Перчалів, Бабіїв — сьогодні Баббі, Мартинюків — сьогодні Мартиняс, Тимчишинів — сьогодні Тиммс, Уманецьких — сьогодні Юманс?

І коли проїжджаєш отими фермерськими доріжками, забутими Богом і людьми, то з поштових негодою і віком полинялих скриньок і написів вискакують то тут то там такі імена як Бучки, Свинконоси, Наконечні, Заболотні, Гетьмани. Перелічуючи оті дороги українській душі імена так і хочеться спитати себе боязко і тривожно: Чи їх теж зустріла доля Смикулів-Смайкулів?

Коли ви ще не бачили чарівної краси середнього заходу, то вибирайтеся в дорогу. Проїдьтеся фермерськими доріжками і запізнайтеся з мальовничістю небувалої природи і з тінями своїх давно забутих предків. . .

МАЛА ШВАЙЦАРІЯ

Недалеко від головних шляхів трикутника Медисон-Ракфорд-Дубюк, бо всього яких 25 миль на північ від Фріпорту, Ілиной, розложилося на хвилястих вискансинських просторах невеличке, але славне й мальовниче містечко Монров. А славне воно не тим, що носить імення п'ятого президента цієї зоряної республіки, і не тим, що від сотні літ воно є осідком повітового центру, а тим, що від непам'ятних часів пишасться одиноким, своєрідним і шанобливим титулом «американської столиці швайцарського сиру». І гордиться воно тим титулом, гордяться ним і його мешканці, і велику честь собі з того присвоює ще й «молоком текуча» земля стейту Вискансин.

А сталося це так, що швайцарські виходці із кантону Глярус рішили поселитися гуртом в околиці теперішнього міста Монров, бо гористо-хвиляста країна нагадувала їм рідні землі. І от взялися вони там до плекання расових корів і до вироблювання молочних продуктів, а головно так званого швайцарського сиру. Так то повіт Грін став не тільки «інакшою» околицею, а й справжньою «Малою Швайцарією» в повноті цього слова. Бо такої краси природи, такої охайности молочних господарств із фабриками сиру не знайдеш ніде (кажуть люди), хіба в матірній Швайцарії.

Сьогодні через Монров (понад десять тисяч населення), а властиво через його типічно-мальовничі крамниці й харчівні, де можна в милому товаристві відпочити, насититись і досхочу нанюхатись «сирної атмосфери», переходить річно понад тридцять мільйонів фунтів швайцарського сиру. А так звані «сирні дні» пізнім літом перетворюються малощо не на все-національну маніфестацію. Той традиційний підйом духа й висококультурний рівень міста й околиці тре-

ба теж приписати добре розвиненій і меткій різноманітній індустрії.

Особливо цікава прикмета «сирної столиці», це її славна клініка, яку часто називають «Малою Клінікою Мейо» за її надзвичайну дбайливість і за її високо-кваліфікованих добірних спеціалістів майже в усіх галузях модерної медицини. Під цю пору клініка обслуговує понад сто тисяч пацієнтів річно в радіусі понад двісті миль.

А вже чи не найбільшою прикметою цього міста є його «старокрайовий характер»: повільність і поміркованість. Літом і зимою люди знаходять час на довгі принагідні зустрічі і на приязні сусідські розмови, як із місцевими співжителями, так і з випадковими гістьми з «провінції». У тій родинній атмосфері не можна не помітити людської теплоти, щирости й того магічного чару, що міститься в багатомовному слові «довір'я».

Тому приємно людині, очарованій такими високими прикметами, стати на мальовничому монровському узгір'ї, щоб налюбуватись досхочу тим чарівним і життєдайним краєвидом - еством. Еством, як мое золоте Поділля: широким, просторим і багатомовним. Еством, як мое Поділля: повним хвилястих піль, мальовничих садиб і чубатих гайків проти безмежного синього неба.

ДУХОМ УКРАЇНСЬКИМ

Мабуть, нема в наших стейтах такої місцевости, де не було б принаймні двох або трьох церков, чи своєрідних домів молитви, які б своєю зовнішньою чепурністю чи стилем не говорили про душевний настрій населення та про свободу релігійної практики на цій зоряній землі. І цікавий паломник, відвідуючи великі міста, широкі прерії або мальовничі фермерські хутори, може знайти, при битих дорогах і крутих доріжках, таку різноманітність тих святинь, храмів і каплиць, яка примусить його перед ними зупинитись і вислухати їхні неймовірні історії з казкової старовини. До таких небувалих домів молитви належить особливо «Церковця при краечку дороги» в стейті Ілиной.

Яких три милі від вискансинсько-ілинойської границі, на стейтовому шляху число 2, тулиться до ліскуватого горбка, на окраїнах незамітного сільця Рактон, цілорічний ресорт «Вегон Віл». Збудований зрубом, цей ресорт нараховує біля чотириста кімнат, декілька вибагливих ресторанів, різні залі, крамниці, та всякі спортові та дивоглядні розвагові кути, кутки й закамарки. І власне на самому закруті цих широких забудовань, дрімає, на краечку дороги, ота невеличка церковця, з якою від 60-их років сплелась вже чимала історія, якщо не легенда.

Збудував її місцевий «бізнесмен», Волтер Вільямсон, в 1964 році, на вічну пам'ять своєї матері. Будучи власністю однієї людини і його підприємства, та каплиця не входить у склад будь-якої юрисдикції, не може похвалитися парафіяльною громадою ні канцелярійною адміністрацією. Здана на свого власника, який на її утримання видає річно понад сорок тисяч доларів, та церковця може похвалитися найбільшою «громадою» цього року: щотижня її відвідує понад тисячу

осіб, в ній вінчається понад триста пар річно, хреститься сотки дітей, і «вигоюється» від супружкої незгоди кількадесят пар протягом дванадцяти місяців. З огляду на ці «лікувальні» прикмети, ця каплиця стала сентиментальною пам'яткою для соток тисяч людей. Наприклад, під час деяких вінчань буває там, деколи, понад шістьсот осіб, а недільні відправи передаються телевізією для тих, що опинилися в підземеллі каплиці, бо церковця не вміщає більше сотки людей. Обслуговують її протестанський пастор, жидівський рабін і римо-католицький священник, а всі жертви, зложені паломниками, йдуть на добродійні цілі.

Але сентиментальне значення цієї каплиці, яке єднає стільки принагідних мандрівників і заспокоює голод і спрагу незанимким обездоленням, не обмежується лише до цих гарних і романтичних прикмет, але переливається на ширші закрої і на більші об'єми, на історію.

Бо коли б ви знали Валентина Семенюка, колись кремезного теслю із Житомирщини, то він запізнав би вас із кожною цеглиною і дошкою цієї будівлі.

— Ви може не вірите, що ця каплиця зложена з десяток собі непасованих частин, звезених з далеких усядів, і спосених моїми руками, — зачав би так наш підбитий уже земляк.

Бо ця будівля це суть і цілість життя Валентина. Обкинувши її поглядом, так, як голублять свою власну дитину, він доповнює свою розповідь:

— Оці зовнішні стіни припасовано з дощок тютюнової шопи в Еджертоні, Вискансин, а поперечки, сволки й стовпці зведено з дерева давно залишеного залізничного моста, а залізний оздоблений портал взято з посілости ракфордських багатіїв Кларків. Із Ракфорду, з розібраного готелю «Нелсон», походять також світляні оздоби, які надзвичайно пасують до цієї будівлі. Вівтар, проповідницю і хрестильницю привезено із старої лютеранської церкви в Мінесоті, дзвін із Шотляндії, вікна, лавки й двері з методистських доволучних розібраних церков. Варто теж знати, що не-

величкий орган вставив рідний син того самого майстра, що пригасував був цей скомплікований інструмент понад пів століття тому назад в одній із місцевих церков. Але найважливіша справа цієї споруди це те, що вона зведена моїми руками. Зведена моїми власними руками й споена моїм українським духом. Без цього «цементу» всі ці обладунки були б без змісту. Завершуючи працю, я сповнив частину свого заповіту.

— Значить, за цією працею крились якісь глибші мотиви?

— Крились. Бо треба вам знати, що мій батько був славним теслею на всю Житомирщину й незрівняним майстром церковних бань. Сталося так, що влітку 1925 року ми завершували в одному селі відновлену церкву: мій батько саме споював дерев'яні снасті бані, як до села вдерся загін політичних агітаторів, а може інших розбишак. Їх ватажок став перед церквою і крикнув на все горло, «На землю, сволоч!» — Та поки він процідив ці слова, як один із тих посіпак прицілився. Я не встиг іще добре йому приглянутися, як роздався вистріл і мій батько злетів з копули як підкошений голуб. З того часу я мав тільки одне бажання: завершити його діло.

Він ніби відсапнув, зотягнувся свіжим повітрям, і додав:

— Шкода, що це тільки вежа, банальна і без стилю, а не наша чаруюча формою баня. Та важливе в цьому те, що вона зведена моїми власними руками й споена українським духом. Так, духом українським споена, назавжди.

І кожний раз, коли мені приходиться переїжджати біля цієї «Церковці при краєчку дороги», то до мене все промовляють з невеличкої вежі незабутні слова щирого Валентина Семенюка:

— Духом українським споена...

ПІДПІЛЬНА ЗАЛІЗНИЦЯ

У процесі американського життя знаходимо, час-від-часу, своєрідні події й явища, які, буває, ніби відживають або просто повторюються (може дещо в змінній формі) на наших таки очах. Візьмімо, наприклад, таку справу як відношення білого населення до чорного (муринів), і навпаки. Хоч справа та, на позір, сучасна (бо ми наочні свідки її розвитку), то суть її стара й сягає багатої і давно забутої нами сторінки життя. А скупчується вона довкола цікавої й драматичної фази історії відомої під назвою «підпільної залізниці». Ця підпільна залізниця служила, як пригадує нам історія, до «перепачковування муринів з півдня на північ», тобто, з неволі на свободу.

Мурини, як відомо, не є корінним населенням (як, наприклад, індіани) цієї просторої країни. Їх власна батьківщина — Африка й тропічні країни. На американський континент стали спроваджувати їх європейські колонізатори в XVI-XIX ст. з Гвінеї, Сенегалу, Берега Слонової Кости, Золотого Берега, Анголі, Мозамбіку й продавали їх у рабство в Південну та Центральну Америку (з XVI ст.) та Північну Америку (з XVII ст.) для роботи на плянтаціях, копальнях, руднях, кораблях, тощо. Мурини, що їх вивозили до Америки, належали до різних народів, і з огляду на свій невільничий стан їм не признавалося жодних людських прав. В Америці вони скоро піддавались мовній та культурній асиміляції до навколишнього населення, але з білими вони не змішувалися.

Проти того рабства розгорнувся був широкий визвольний рух, подекуди в формі народного негодування в 1739, 1800, 1822 і 1831 роках. Правда, в часі, що попередив громадянську війну (1862-1865), в Америці прийшло до скасування невільництва, але до здійснення цього акту не дійшло так легко.

Далеко до цієї дати з невілницьтвом боролися не тільки одиниці, але й спеціальні організації всенародного характеру. Боротьба була нелегка з огляду на закон, що карав суворо втікачів і їх спільників. Проте, наражуючи себе на великі небезпеки, деякі мурина стали потайки залишати своїх господарів і прямувати на північ, в Канаду, де не сягали їх американські закони. Огайо і Пенсильвенія являлися головними шляхами тієї підпільної мандрівки, але не бракувало їх і в інших середньо-західніх стейтах.

На кожному із тих шляхів знаходилися в стратегічних пунктах доми, так звані станції, зупинки, які служили до перепачкування втікачів. Були це приватні вілли, гостинниці, корчми, заїзні доми, що тісно співпрацювали з організаціями свободи, допомагали втікачам затирати слід перед погонею, давали їм харчі, гроші, притулок і поради. Звичайно, так звані кондуктори спроваджували втікача на шлях так, щоб він міг добитися до найближчої «станції». Ще інші, «торговельні акціонери», допомагали йому грішми та іншими запасами. Добившись до «станції», утікач міг там відсвіжитися, відпочити, а коли була потреба, то й переховатись на якийсь час. Таємні сховища знаходились у пивниці або на горищі, входи до яких були так приховані, що навіть постійні мешканці про них не знали.

Добившись на північ, мурина часто їздили з Канади в південні стейти допомагати своїй рідні чи приятелям видобутись на волю. Такі подорожі, підпільною дорогою, були пов'язані з великим ризиком, бо південно-стейтові уряди давали великі нагороди тим, хто міг би їм доставити живими втікачів чи їх провідників.

Декілька з тих підпільних станцій залишилися посьогодні й у нас, на середньому заході, в формі місцевих історичних музеїв. Дбайлива рука зберегла в них усе хатне устаткування в первісному вигляді. Це, очевидно, викликає у глядача незвичайно шанобливе враження. Дві із тих станцій знаходяться на шляху

I—90 (що веде з Шикаго до Вискансин Делс); одна в м. Джейнсвил, а друга, яких шість миль даліше, в м. Милтон. Перша з них це 32-кімнатний дім Талмана, побудований перед 1885 роком в тосканському стилі і тому нагадує радше розкішну віллу чи вибагливу палату.

Талман був великим прихильником руху за скасування невільництва й видав 22 тисячі доларів золотом на будову своєї палати з підпільними закамарками. Там знаходиться, наприклад, на другому поверсі, кольорове вікно, через яке передавали ліхтарнею сигнали в сторону ріки Рак перед висадкою з човнів утікачів. А далі, добре приховані сходи в малій стінній шафі господаря, що вели на горище, і кімнати в пивниці за фальшивим муром та з замаскованими вихідними дверима. А все це збереглося в доброму, первісному стані.

Талманова палата має сьогодні подвійне історичне значення: вона була останньою станцією з цілого мережива станцій «підпільної залізниці», і в жовтні 1859 року гостила в себе великого емансипатора й борця за скасування невільництва, А. Линкольна.

Друга станція, Дім Милтона, знаходиться в самому центрі фермерського містечка Милтон. Спочатку це був заїзний дім, при якому вешталось багато різної обслуги, з ковалями й погоничами включно. Тут підковували збитих у дорозі коней і міняли їх за свіжих. В пивниці збереглися не тільки таємні сховки-кімнати, але й кухня і всякі причандали, потрібні до переховування і перепроводжування втікачів. Для людини, що бажає вирватися з модерного світу перегонів і відпочити в середовищі багатой і затишної старовини, то «станції», що так часто нагадують нам наші численні, бур'яном приховані й мереживом розсіпані — від козацьких часів по сьогодні — круті доріжки й прибіжища свободи — являються небувалою пристанню стурбованих душ і умів українських, по безмежному всюду розсіпанях. . .

ПЕРЕГУКИ САЛЬТІЛІЙСЬКОГО СОБОРУ

Золотава сальтілійська осінь. Підвечірне сонце не гріє, а просто пече. Не допоможуть тут, здається, тіні масивних колоніальних палаців ні чубковаті верхи розпатланих пальм. І, ховаючись від такого горнила, мені вмить пригадалися вересневі підвечірні хвилини проведені на римському Пінчо то на Джанікольо, чи десь на санмарінському камінному зламі, задивленому в адрійську навіки застиглу синяву. Тільки те сонце пахло середноморською вогкістю та й якоюсь тяжкою й безвихідною лінивістю. Або, чи після стільки років, я вже відвик від нього й призабув його силу? Сальтілійське сонце, здається, сухіше і більш непримиренне для принагідних жителів коагвільських гір маєстатичної Сієрри Мадре Орієталь. Переходжу наскоро опустілий майдан, гордого свідка ацтецької і кортесівської діб, скриваюся в холодному притворі чуррігереського Собору Сантіяго де Сарагоса. Середньовічна вогкість масивних мурів ніби запрошує до себе своєю внутрішньою принадою: «Принагідний мандрівнику, увійди в цей силидайнний дім, а я тебе відсвіжу й захищу від підвечірньої спеки й нічного холоду».

Підходжу до бічної каплиці: за відхиленими, спаченими від старости, дубовими дверима тулиться горстка вбогозодягнених індіан, що прийшли з немовлям до хресту. А там, за слабим світлом товстої воскової свічі, звивається середнього віку священник.

— Венґа, венґа*) — звертається до мене скорою мовою духовник, думаючи, що я один із них.

— Дякую, падре, але я туди непричетний. Я чужинець і зайшов тільки з цікавості.

---

*) — заходьте, заходьте.

— А, коли так, то подождіть хвилиночку, а я зараз буду з вами.

Я став розглядатися; мій незнайомий добродій звивався біля круглої мармурової миски, вишіптуючи свої молитви монотонним голосом. Увесь шум так і губився в напівтемній наві, ніби в катакомбах.

А я все ще стояв у головному притворі собору, приглядаючись бароковим, чуррігереським прикрасам і полинялій від старости орнаментальній розписі. Скільки еспанських вельмож перейшло в парадних строях по проходах цієї молитовні! Коли б ці мури вміли говорити!

— Дозвольте, мій друже, — перервав мої мислі вже знайомий мені голос. — Я називаюся падре Карльос Лью́пес Ка́серес, із собору.

— А я українець із Північної Америки.

— А-а, укрaнію! — скликнув ніби з радости мій господар. — А ми тут маємо вашого земляка. Падре. . . Ну, як йому на ймення? А-а, падре Казіміро! Він перебуває десь у Сальтільйо, і хоч коли заходить до собору. Ну, не турбуйтеся, — успокоював мене мій усміхнений латинець, запримітивши мою заскоченість, — ми зараз його розшукаємо. Ходіть за мною.

Ідемо по віковичній мозаїці-плитках, при чому мій господар наскоро пояснює мені історію собору. Але мої думки деінде: невже українські стопи й тут протоптували свої стежечки? І нагло оця плиткована мозаїка стала мені під ногами теплою, приємною, дорогою.

Заходимо до соборової канцелярії. Мій господар розпитує монахинь про «падре укрaнію», але ті здвигають плечима й здивовано перекидаються словами: «Падре укрaнію, гм. . . Ану подзвоніть до «Колехію Мехіко». Так, я тепер пригадую» . . .

Падре Карльос дзвонить, розпитує, запевняє. Але, даремно.

— Но се преокупе*) — звертається він накінець

---

*) — не турбуйтеся.

до мене усміхнено. — Коли так, то поїдемо в «Колехіо Мехіко». Ходіть.

Виходимо на вузьку перелюднену вулицю, всідаємо в передпотопне тарахало, що нагадує чотириколезне авто. Затарабанив мотор, заскреготіла снасть, заграли пружини і ми помчалися по рухливій, напіврозбитій дорозі. Колеса спритно виминають вибої, авто мчить викрутасами, самохід скрипить як розсохла скрипка, а мій водій усміхнено підносить то одну руку то другу й відклонючись прохожим, не перестає з ними вітатись:

— Адіос, Панчіто. Донья Хосефіна, ком' еста. Хуаніто, те салудо*).

І так без кінця. Нарешті зупиняємося перед модерним двоповерховим будинком: Колехіо Мехіко. Нас уже ждуть у головній канцелярії по-цивільному зодягнені духовники-урядовці, група питомців і декілька молодих нововисвячених теологів, що тільки прибули з Риму. Знайомимось. Мій господар пояснює справу й спішить до «більших властей».

— А-а, укранію, — відзивається один. — Маєте надзвичайно великого чоловіка в особі митрополита Сліпого. Ми з ним бачилися на одній із його перших авдієнцій. Яка честь українському народові. Ми, мехіканці, незвичайно горді з вас, з вашої непокоримости.

І пішла розмова: історія, факти, легенди. Яка гордість, у такій хвилині, почувати себе українцем!

За хвилину з'являється падре Карльос.

— Ке теста дура!** — жаліється задиханий падре. — Справа така, що падре Казіміро це син литовських українців, який з «освободженням» Литви опинився на вигнанні і після довгої мандрівки прибув на гостинню нашу землю. Але майте на увазі, що він по-

---

*) — здоров, Панчіто. Як ся маєте, донья Хосефіна. Вітаю тебе, Хуаніто.

**) — який із мене туман!

стійно підкреслював своє українство. Тому я був певний. Видно, що йому сподобалася наша земля, бо хотів залишитися в нас. Шкода наших заходів: він щойно виїхав до Коліми, на постійне. А шкода. . .

Його слова звучали так, ніби він щойно когось втратив. А й мені не було легко перенести цей біль. Але ми розійшлись того вечора як старі, давно знайомі друзі, яких в'яже дух несподіваного припадку.

ДАЛЕКИЙ ВІДГОМІН

— Уявіть собі, мій принагідний приятелю, що по тих історичних плитках ходив, може ще не так давно, ваш попередник, падре Казіміро, чи «падре укрانیо», як ми його тут називаємо. Це, мабуть, перший ваш земляк, що завітав до нас і лишився між нами, — сказав з певною насолодою падре Карльос Льопес Касерес, впроваджуючи мене в маєстатичний сальтілійський собор.

— Як то «недавно», падре? — спитав я його прихапцем, приємно заскочений такими словами.

— К'єн саве, аміго, к'єн саве*); може учора, а може й сьогодні — підхопив він наскоро. — Але зачнімо нашу історію, як казку, — нав'язав він прихапцем словами перуанського поета А. Гільєна, — бо історія, яку вам розкажу, така гарна, така чудова, як казка.

І в цю хвилину пригадалася мені Гільєнова поетично-лірична казка з перуанських традицій; Колюмба мрія про далеке Сіпанго, про незнану путь, про новий світ.

І розказав мені падре Льопес історію-казку про падре Казіміра, сина литовських українців, що звав себе українцем, і що з «освободженням» своєї батьківщини знайшовся на вигнанні, і після довгої мандрівки опинився на землі колишніх ацтеків.

І слухаючи цієї небувалої казки, я переступив високий поріг храму і зупинивсь у головному вході.

— Увійдіть, мій приятелю, і не бійтеся, — припрошував мене мій господар. — Будьмо старими друзями, бо, як не як, нас таки в'яже дух несподіваного припадку.

---

*) — хто знає, приятелю, хто знає.

І замість слів, що мені в устах застигли, мені чомусь причувся відгомін старини, дух неспокійного Вишенського.

— Цей собор, — перебив мені падре Льопес, — може бути і вашим собором, ніби у вашій батьківщині, тільки історія його трохи інакша. Сальтілійський собор, це надзвичайно цінна й, мабуть, самотня церковно-мистецька споруда колоніальної доби чи не в цілій республіці. Будова цього храму тривала понад півстоліття, а саме: від 1746 до 1801 року. Притаманною красою цього собору являється його мистецька фасада з крученими й декоративними колонами на першому поверсі, і його триповерхова вежа на двісті стіп висоти, спеціально запланована на сім великих дзвонів. Ще іншою мистецькою вартістю цього собору є її тристилева форма будови: центральна з 1746 року, і бічні з 1753 і 1800 років. Помимо різниць часу підходу, вся споруда творить одну органічну й унікальну цілість. І хоч вона знаходиться ніби «на боці», проте багато чужинців потрапили до неї і знайшли в ній затишне місце для своєї стомленої душі. Візьміть, наприклад, падре Казіміра. Чи можна собі бажати кращого гостя?

І справді: чи можна? Мені стало так легко на душі, як ніколи досі. Мені видалося, що я не був сам, що я ніколи не виїхав з дому.

ЗАПОРОЖЦІ НА АЛЬДАМІ

Алямеда. Усміхнена, привітна й вічнозелена Алямеда так неначе приваблює й запрошує до себе несміливого й сонцем прибитого супутника.

— Зайди до мене, стомлена сонцем і зморена ходом самотня людина, і відпочинь під тінистою габою столітніх дубів і маєстатичних какагветів.

— Зайдіть, мій несподіваний друже, — заохочував мене мій гостинний «ціцерон», падре Карльос Льопес Касерес, — бо такого солодкого відпочинку в нашу спеку не знайдете ніде в сальтілійській кітловині. А при цьому насолодитесь і культурною красою цього парку. Ось вам жаб'яча фонтана уся з мозаїки в традиційному індіанському взорі (чи не захоплюють вас оті крикливі, а проте такі теплі, привабливі й життєдайні фарби?); ось стейтова публічна бібліотека, витримана в ранньому колоніальному стилі; ось небувалої краски кінна статуя генерала Ігнасія Сарагоси, сальтілійського героя, що вславився в битві під містом Пуебля; а ось пам'ятник місцевим хлопцям-кадетам, що в 1847 році погибли в обороні столичного замку — академії Чапультепеку під час американської інтервенції під прсводом генерала Г. Пиллова. Або хоч оці історичні стежки й проходи, які певно пам'ятають перших обителів цієї землі — ацтеків, гвастеків, чічімеків, тотонаків та інших індіанських племен; вони певно бачили й ваших попередників, земляків ваших.

— Невже, падре? Ви думаєте...

— Ні, друже мій принагідний, слідів ваші попередники тут не залишили; вони певно тільки проходились цими тінистим алеями, як ми. Але, коли ви хочете шукати видних знаків ваших земляків, то вам треба йти на Альдаму, до ресторану «Еліте». Це

не тільки «клясичне», на наші обставини, місце, але одна з помітніших історичних пам'яток, що увійшла вже в нашу місцеву традицію.

З Алямеда асфальтова стежка веде на Альдаму. Тісна, колоніального типу вулиця, дбайливо відгороджена високим, притаманним латинському світові, муром від приватних садиб. Чим ближче до міста, тим більше проривають цю «стіну» монотонність крамнички, крамниці, оздоблені ґратами брами й будинки канцелярйного типу. Аж ось, недалеко тісного провулку, за невеличкими світлами й скромними реклямами заповідається напис: Еліте. Так, оте чародійне для мене «Еліте» (з наголосом на першому «е»). У невеликій, напівтемній кімнаті, за невеличкими столами й столиками сидять похилені постаті з книжками, газетами, паперами. Відразу так і «пахне» професійною атмосферою. Серед нестримного гамору й клекотіння вирізняється еспанська, англійська, французька та різні екзотичні мови. Але найбільш характерним явищем цього небувалого ресторану являється його права стіна: на ній сотки, тисячі різnorodних написів усякого кольору й усякого людського ручного почерку. Зовсім ясно: люди, що відвідують цей ресторан, користають із небувалого й рідкісного «привілею» написати на стіні своє ймення і додати його до галерії тих, що вже ніби полиняли, покорчилися й соромливо поховалися під натиском часу й свіжих написів. Що за небувала історія людського життя!

Стоїш і читаєш: Мігель Родріґес Мехіа — Антофаґаста, Чіле; Маріселя Санчес-Родó — Четумаль, Кінтана Рóо; Сем Д. Нелсон, Клінтон, Мисс.; Ганс фон Шіндлер — Берлін, і так у безконечність. А ось в одному накопиченні імен стоїть грубо закарбовано, ніби губною крейдою, українськими і латинськими буквами: «Юрко Ґр. Гуня, Волочиське, Україна». При читанні цих слів мені жваво забилося серце: невже це привид, сон, омана? Невже це модерна фантазія, що нагадує казковий підпис нашого безхребетного Гоголя на одній стіні римського «Кафе Ґреко» на вія Кондотті при

П'яцца ді Спанья? Ні, це жива дійсність. Це дійсність, перед якою треба замислитися, схилити голову й дати признання тому, що мав чесну відвагу признатися українцем, а не якимсь там безталанним хахлом, чи Іваном без роду і без долі. І хоч ця доля носила нас від Стамбулу до Сарагоси, від Колими до Велінгтону і від Омекуру до Аляски, проте дух українського міту не перестав жити навіть на землі ацтеків.

ЛИЦЕМ ДО ЗЕМЛІ АЦТЕКІВ

Ліниве підвечір'я сідало повільно, як стара досвідчена квочка, на широке римське довкілля й на верхів'я чепурної Вілли Шарра. Крізь тріщини густого саду продиралися золотаві усмішки південної осені й ніби наввипередки гралися з барвистими шатами поважних і маєстатичних пав. А вони, ніби свідомі своєї краси, ще більше розсипали свої довгі, самоцвітом шиті, хвости й повільною ходою парадували перед зацікавленою публікою.

— Вас захоплюють пави? — спитав мене мій сусід із вигідної лавки, помітивши моє зацікавлення.

— Правду сказати, я таких птахів іще не бачив. У нас їх тільки в книжках показують.

— О, то ви не тутешній? А ви так на латинців схожі, — майже перебив він мені своєю скорою бесідою.

Я назвав країну свого походження, а він, усміхаючись ласкаво, продзвенів:

— А я з Сальвадору. В консульській службі тут працюю.

І з тієї осені, 1935 року, ми здружились: мене стала вабити краса кастилійської мови й різноманітне багатство культури еспаномовного світу, а він ніколи не скривався зі своїми симпатіями до нас і до мене. І коли з вибухом війни в 1939 році ми опинилися навіть без тієї мачушиної опіки, він мене часто потішав:

— Не розпачайте. Моя земля маленька країна, але, як буде треба, то вона вас пригорне, і то по матерному. Я вас запевняю.

Але до тієї Колюмбової пристані мені їхати не прийшлося. Зате, рівно тридцять років пізніше, бо пізньої осені 1965 року, я випадково зустрівся, в одній із тінистих алей нашого університету, з його смаглявим

і повним південного усміху земляком, тоді студентом першого року філософії, Хуліо Порталь Васкесом:

— А я шукав за вами. Мені сказали, що ви бували в Мехіко. Ну, то добре, що повернулись. Ви українець, правда? Ну, от, я хотів би вас познайомити, якщо це вас цікавить, з вашою землячкою, жінкою одного мекіканського дипломата.

— Де Сальвадор, а де Мехіко! А де моя красуня!

— Я так і думав, що ви мене так спитаєте. Мій брат у дипломатичній службі і він познайомився з її чоловіком в Кіто, і трохи пізніше, в Мехіку, вони оба стали друзями, а то й сусідами на Ляс Льомас, на горах Чапультепеку. Ви вертаєтесь до Мехіко?

— Після Різдва.

— То щасливої вам дороги. А я приготую все потрібне до вашої зустрічі з ними.

І так я розійшовся з моїм смаглявим другом, але не з думками. Бо незнане, вперте й невмоліме, стало мене турбувати, аж доки я знов не опинився на землі ацтеків. Тієї зими, яка нагадувала мені нашу середньо-західню теплувату осінь, я опинився з полковником Руфіном Порталь Васкесом і його чарівною дружиною в просторому і світлому домі моїх довгожданих господарів Рікарда С'їнс Мехії і його енігматичної дружини.

— А це ваш земляк, про якого я вам розповідав, — доповів мій сальвадорець, нахилиючись більше до господині дому ніж до її чоловіка.

— Тепер, Аніта, — усміхнувся мекіканець до своєї дружини, — матимеш нагоду наговоритися по-своєму досхочу.

При перших словах сальвадорця, моя сеньйора ніби стрепенулась, скрутилась, змаліла, й напівзаякана відступила півкроку назад. На її обличчі зарисувались непевність і недовір'я, й вона, користаючи з хвилинного замішання, якось вибачилась і зникла в просторих закамарках своєї хати. Мимо моїх зусиль і опісля розмова між нами не клеїлась; поза формальними чемностями вона всміхалась ощадно й уникала не-

бажаної зустрічі зі своїм земляком. При вечері наша розмова, завдяки латинській живій говірці, скоро загомонила й усе інше пішло в непам'ять. Раптом їх дво-річна Маріселя захлиснулася й стала давитись оливкою на наших очах. Я скоро зірвався з місця, схопив її з крісла, перекинув її на свою ногу й одним ударом в карк вибив їй із горла кістку. Дитина відсапнулася і стала рум'яніти. Скоро розмова змінила свою тему й радощам та сміхам не було кінця. Перед відходом пані Аніта підійшла до мене й півніяково звірилась:

— Як мені вам віддячитись? І як мені оправдатись перед вами? Але коли б ви знали душевний стан Аніти, а не Аніти, то ви б мене вповні зрозуміли. Заходіть до нас, а я вірю, що ми станемо друзями.

І так сталося. І чим більше я до них заходив, тим більше я пізнавав її минуле: Донеччина, університет, аспірантура, праця при кафедрі літератури на Лівобережжі, переслідування й висилка її батьків, злочинно-заплянована смерть її брата під колесами паровоза, війна й нарешті Захід.

— На Заході я принагідно познайомилася з моїм чоловіком, бо знала трохи по-іспанськи, і скоро ми виїхали. Моя свобода стала мені скарбом, а часом тягарем і безвихідним лабіринтом марева. Той страшний паровіз не дає мені спати.

Її гарне й молоде ще обличчя зраджує страх, тривогу, непевність. Такого нервового стану людині не пережити:

— Колись я спала з відкритим оком. Просто боялася. Ану ж, думала, прийдуть і схоплять? Тепер, при дітях, я трохи до цього привикла, але не успокоїлася. Але скажіть щось про себе. Ви сказали, що ви «пишете»? Ну, я також щось писала й дещо навіть вийшло в світ. Рікардо має фінансові інтереси в одному столичному видавництві й завідує відділом європейської літератури. Наших черенок не маємо, але цю справу розв'язуємо просто: набираємо друк у Бельгії, там відтискаємо, а решту оформлюємо дома.

Так зродилася думка «Етсéтера», яку моя землячка з вдячності склала й технічно оформила.

— Нехай це буде перша й одинока досі українська книжка, яка появилася в Мехіко, з мекіканського видавництва і за мекіканські гроші, — говорила вона з захопленням. — І коли будете знов у Мехіко, то не минайте нас, — просила вона щиро, — і привезіть нам із собою трохи українського сонця!

І я так робив. І кожний раз, опинившись на землі ацтеків, я ніколи не минав принаднобагатої чапультепекської гори. І наслуховавшись доскочу українського слова, я часто заходив до центрального мекіканського університету, біля Педрегалю, на роздум'я. Тоді мені часто насідали на ум дивні й без відповіді думки: що нас в'яже з цією землею? А коли є якісь мотиви, то що далі?

І так, роздумуючи над собою, я часто шукав відпочинку в просторій бібліотеці, в якій, згодом, мені припала велика честь науково працювати і запізнатися з її духовим скарбом. Збудований в 1930-их роках на вулканічній лаві, цей університет являється одним із найбільших у світі, щодо простору й числа студентів в однім корпусі (понад сто тисяч), своїх фізичних споруд і місця на розріст. Усі будинки, мури й хідники зложені з тесаних бльоків і плиток вульканічної лави, а стіни тих корпусів оздоблені барвистою мозаїкою (фресками) Рівери, Ороска і Сікейри, змістом якої є нерівний соціяльний ріст і змаг мекіканського населення від найдавніших часів по сьогодні. Серед цього безкрайнього поля пишається головна університетська бібліотека, одна із найцікавіших технічних споруд і мистецьких помислів, що своєю різнобарвною вежею вибивається здалека всім культурним паломникам.

І так, після мандрівки по Ляс Льомас і після довгих роздумів у просторих залах цієї небувалої бібліотеки, я вийшов у вестибюль «від подвір'я» і зупинився перед стіною. Зупинився радше перед незамітною бронзовою пропам'ятною таблицею, яка заповідала

принагідним гостям, хто і коли причинився до здвигнення цього храму науки. І на моє превелике здивовання я дочитався: проектували його такі то й такі техніки, інженери й архітекти, а між ними і Хайме Дядюк. Так, Хайме Дядюк. Не якийсь там ацтецький Гвіцтілопочтілі, чи його потомок Есківель, чи де ля Пенья, а таки наш правдивий Яків Дядюк.

Яка химерність! І стоїш, отак, і думаєш: колись оцих людей, чи їх батьків, загнала доля в незнаний світ. І коли хто мріяв, що нам колись прийдеться в білий день стрічатись із ними в таких обставинах у казковій долині Анагвак, на розлогих окраїнах колись славетного Теночтітляну?

МІСТО

Хмари. Ранком чорні й білі хмари закочують важкі клуби понад верхи. Вагітні хмари над містом. Зимний вітер поре й розбиває гудзоваті боввани, розкриває жарке, як челюсті, небо, і стає парно, сито, душно. Тоді родиться день: вулицями йдуть люди-манекени, поруть носами об вітрини складів і дихають важкою жарою; це, «велика пролетарія». Шукають опісля місця при накритих столиках здовж заліплених мурів. А звідсіля пробивається залишок запаху морожених напиктів та й останній димок придушеної сигарки; довкола жар і духота, пече в обличчя запашне гаряче кафе й недокурені слючки під ногами. Беріжками хідників поквапки втікає кудись решта людей. Утікають на Пінчо. А там ховаються в тіні клапатої пальми й здається так розумно слухають Верді, Моцарта, Стравінського, Белліні. . .

Місто в сонці. Місто палахкотить мармуром і засліплює як золото в Сан П'єтро, або в Санта Марія Маджоре. Пригадую, в перші гарячі дні я заходив в тіні славних базилік Вічного міста й там пересиджував більшу частину дня, щоб запам'ятати справжній блиск геніяльного мистецтва. Я був у тіні, але обличчя в сонці. Дивлюся з тераси Пінчо на місто: Монте Маріо, Сан Паоло, Ватикан. А сонце жарить і палахкотить на білому камені — місто в сонці.

Місто з розпаленими обр'ями. Місто цезарів, петрарків і пап, місто виткане пальцями божеської руки!

Вітрини. Це ж місто. Люди підходять наситити свою духовість: читають імена й назви на палітурках: Пуччі, Боярдо, Берні.

— Е, які перестарілі, — дорікають

— О, нагадали, — нав'язує хтось розмову, — а читали ви К'ярі, або «Крамницю кави» Гольдоні?

— Ну, вгадали! Пощо брати таких недотеп, коли після чотирьох віршів Данте він почне з нудів позіхати. Не вірите? Знаєте Аристарка Сканнабуе, який розкрив всю правду про того псевдоніма? Оце й правда: тепер шукаю в тій мізерії змислу, якого від Аріоста не знаходжу.

Бачу тих снобів зблизька й упиваюся чудесним витвором природи; бачу їх тут і на кожному місці, бачу, як вони вимучені заняттям, коротають мученицьке за батьківщину життя, як вони заставляють себе до питань твердого будня й клопочуться суспільними справами й духовною культурою, попахкуючи люльками перед шановною аудиторією: пуф, пуф, пуф. . .

Місто радісно живе: з вікон щодня звисають барвисті прапори й хоругви і захоплюють заглушені маси до патріотизму. Зовсім ясно: це переможний вік старого міста. Ростає рух і гордість до життя, але якого? Проходжі дивляться на вітрини, хоч так пильно їх щодня вивчають, і певні все себе і всього свого, свою високу пісню правлять: пуф, пуф, пуф. . . Це сноби. Дивитися в гладке обличчя і вичитуєте їх життя:

— З далеких обріїв виринає золотоволосе сонце й повертає ранішнє життя. Стукотять ковалі, скриплять селянські й робітничі вози і заносять до твоїх спальних кімнат неспокій. Ти, може, обурений, зірвешся на їх гомін? Де там! Спокійно усміхаєшся крізь сон, аж сонце застукає полудне. Тоді ти, щасливий земний пів-бог, зриваєшся до столу. Потім чудова прогулянка, лови, а дискусії важливі затягаються до півночі. У м'якій постелі читаєш наголовки з дня і твій вірний слуга пильно сторожить, коли заплющиш очі, — засуває малу-помалу нічну постільну заслону з першим раннім променем сонця. Ти втомлений і виснажений денними трудами засипляєш при різкому піянні півня.

З вікон карловатих вулиць звисають прапори й хоругви. Площі ростуть і наповнюються людьми, людьми життя й вулиці. А вечором, коли сонце сховається

за ватиканські хребти — починається в місті життя. Небо темніє й заходить туманом, хмарами.

Хмари над містом. Чорні й червоні хмари натягають і накривають своєю шатою тягарем і віками прибиті черепиці і негодою закопчені верхів'я кам'яних споруд. Тоді відчиняються челюсті ночі й хочеться життя. Хочеться обняти тебе, велике місто півдня.

Місто і круговид. А може це тільки привид? А може я дивлюся крізь матову призму ілюзій, і замість панівного міста, що дрімає в ситому задовіллі, я бачу себепевний Львів і славетний Київ? І замість славномовних, але далеких мені бань, базилік і палаців, бачу задуманий і всевладний Юр і мудрістю та сонцем осяяну Софію?

Якщо це тільки привид, повний цих святочних ілюзій, то нехай же сниться він мені так довго, як довго я глядітиму на цю спокійну панораму з моїх гостинних Джаніколів і Пінчів.

З М І С Т

стор.

Про автора і його твір 9

І СМІХ, І ГРІХ

Станьте професором!	13
Нема то як колись	16
Від щирого серця	19
За літеру »г«	22
Патріотичні читачі	26
Сентиментальна Україна	28
Своєнізація	31
Широка вдача	34
Великі люди	36
Мистецький світ	39
На парафію!	41
Великі ідеї	46
Академічна бесіда	48
Наша дипломатія	50
Тільки не судіть!	54
Сміймося більше!	57
Їжте в ресторани!	60
На ювілейні теми	64
Про (по)святочні (не)традиції	67
З великодню паскою	70
Бібліографічна операція	73
Наукові з'їзди	77
Пікнік	81
Вітаємо, гості!	85
Жити по-модному	89

